

**ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ»**

**ΒΕΡΡΑ ΤΑΣΙΑ 8475
ΜΑΓΟΥΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ 8551**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΠΟΛΥΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	σελ.6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	
1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	σελ.8
1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	σελ.12
1.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	σελ.13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
2.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	σελ.16
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	
3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	σελ.20
3.2 ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	σελ.22
3.2.1 Κέρδος για την Ελληνική κοινωνία για την υπάρχουσα εκπαίδευση των μεταναστών.....	σελ.22
3.2.2 Αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ).....	σελ.22
3.2.3 Αύξηση της κατανάλωσης.....	σελ.22
3.2.4. Μείωση του Πληθωρισμού.....	σελ.23
3.2.5 Παραγωγική Διαδικασία.....	σελ.23
3.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	σελ.25
3.3.1 Ανεργία.....	σελ.25
3.3.2 Μείωση των Αμοιβών	σελ.25
3.3.3 Δημόσιες Δαπάνες.....	σελ.25
3.3.4 Απώλεια φορολογικών εσόδων.....	σελ.26
3.3.5 Επιπτώσεις της μετανάστευσης στον τουρισμό.....	σελ.26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΓΙΣΗ.....	σελ.27
4.1.1 Επιπτώσεις για τον μετανάστη.....	σελ.27
4.1.2 Επιπτώσεις για την χώρα υποδοχής.....	σελ.30
4.2 ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.32

4.2.1 Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας	σελ.32
4.2.2 Αύξηση του Πληθυσμού.....	σελ.32
4.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.33
4.3.1 Επιπτώσεις στη δομή των αξιών του ελληνικού λαού.....	σελ.33
4.3.2 Ρατσισμός και Ξενοφοβία.....	σελ.33
4.3.3 Ρατσισμός στην καθημερινή ζωή.....	σελ.34
4.3.4 Ρατσισμός στην εργασία.....	σελ.34
4.3.5 Εκμετάλλευση των γυναικών – Κυκλώματα.....	σελ.35
4.3.6 Ρατσισμός στο σχολείο.....	σελ.36
4.3.7 Εγκληματικότητα.....	σελ.37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ – ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ	
5.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ.....	σελ.39
5.1.1 Μορφές ρατσισμού.....	σελ.41
5.1.2 Τα Αίτια του Ρατσισμού.....	σελ.42
5.1.3 Οι Συνέπειες του Ρατσισμού.....	σελ.43
5.2 ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ.....	σελ.44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	
6.1 ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	σελ.46
6.2 Η ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ.....	σελ.49
6.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	σελ.50
6.4 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	σελ.52
6.5 Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ.....	σελ.54
6.6 Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	σελ.54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	
7.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	σελ.57
7.2 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.....	σελ.59
7.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.....	σελ.61
7.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ	σελ.63
7.5 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	σελ.64
7.6 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ.....	σελ.65

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ**

8.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....σελ.67
8.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΑΤΡΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ.....σελ.68
8.2.1 ΠΡΩΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;.....σελ.69
8.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;.....σελ.70
8.2.3 ΤΡΙΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;.....σελ.71
8.2.4 ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΧΕΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΑΠΟΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΙΣΡΟΗΣ ΞΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;.....σελ.72
8.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ – ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....σελ.73
8.3.1 ΠΡΩΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΑΣ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΤΕ;.....σελ.75
8.3.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΧΕΤΕ ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ;.....σελ.76
8.3.3 ΤΡΙΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;.....σελ.77
8.3.4 ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ Ο ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙΤΕ ΜΟΝΙΜΑ;.....σελ.78
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....σελ.79
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....σελ.80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....σελ.85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η προσπάθεια μιας γενικής θεωρητικής προσέγγισης του φαινομένου της μετανάστευσης, όπως αυτό παρατηρείται στην Ελλάδα, εστιάζοντας κυρίως σε κάποιες σημαντικές πτυχές που καθορίζουν την συμπεριφορά του Ελληνικού κράτους και της Ελληνικής νομοθεσίας απέναντι στο φαινόμενο αυτό. Πιο συγκεκριμένα, στόχος μας είναι η κατανόηση σε πρώτο επίπεδο του φαινομένου της μετανάστευσης καθώς και των οικονομικών επιπτώσεων, θετικών και αρνητικών, που έχουν δημιουργηθεί με την εισροή μεγάλου πληθυσμού αλλοδαπών. Καθώς επίσης, και η ερευνητική μελέτη του φαινομένου αυτού στην Πάτρα.

Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και της Ελλάδας, ως κράτος μέλος, είναι σημαντική στα νέα δεδομένα του φαινομένου της μετανάστευσης. Με την Ευρωπαϊκή ενοποίηση διευκολύνεται η ενδοευρωπαϊκή μετανάστευση. Λόγω της κατάρρευσης όμως των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και με την δύσκολη πολιτική και οικονομική κατάσταση που επικρατεί στην Ασία και Αφρική αρχίζει ένα νέο κύμα μετανάστευσης προς την Ευρωπαϊκή κοινότητα.

Η μετανάστευση αυτή γίνεται κάτω από διαφορετικούς όρους, οι οποίοι διαμορφώνουν μια νέα πραγματικότητα: Έτσι οι χώρες εξαγωγής εργατικού δυναμικού (χώρες αποστολής) μετατρέπονται σε χώρες εισαγωγής εργατικής δύναμης (χώρες υποδοχής), όπως στην προκειμένη περίπτωση την Ελλάδα.

Η αλλαγή αυτή βρίσκει απροετοίμαστο το Ελληνικό κράτος σε ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής σε τέτοιο βαθμό που να μην υφίστανται οι βασικές δομές υποδοχής ενός μεγάλου ρεύματος μετανάστευσης, το οποίο ξεκινά από τα τέλη της δεκαετίας του '90 και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα με μειωμένη ένταση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή είναι μια βιβλιογραφική μελέτη με σκοπό την προσέγγιση του ζητήματος της μετανάστευσης προς την Ελλάδα και περιέχει ερευνητική ανάλυση της μετανάστευσης προς την Πάτρα. Για το λόγο ότι το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί ένα ευρύ πεδίο μελέτης και συζητήσεων, θεωρήσαμε σκόπιμο να επικεντρώσουμε αυτήν την εργασία σε ορισμένους παραμέτρους της που εμείς κρίναμε ότι παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον.

Στο **Πρώτο Κεφάλαιο** θα αναλύσουμε το φαινόμενο της μετανάστευσης. Γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου καθώς και ανάλυση των γενικών αιτιών που οδηγούν στην μετανάστευση και των παραγόντων που την προκαλούν.

Στο **Δεύτερο Κεφάλαιο** θα γίνει αναφορά στη μετανάστευση της Ελλάδας ως χώρα υποδοχής και θα αναλυθούν τα χαρακτηριστικά των μεταναστών.

Στο **Τρίτο Κεφάλαιο** αναλύεται η οικονομία όπως διαμορφώνεται από τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις που προκαλεί η μετανάστευση. Ως θετικές συνέπειες παρουσιάζονται το κέρδος για την Ελληνική κοινωνία που αντλείται από την υπάρχουσα εκπαίδευση των μεταναστών, η μείωση του πληθωρισμού, η αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της κατανάλωσης και της παραγωγικής διαδικασίας. Ως αρνητικές συνέπειες παρατίθενται η ανεργία, η μείωση των αμοιβών, η διόγκωση των Δημοσίων Δαπανών, η απώλεια φορολογικών εσόδων και η πλήξη που προκαλείται στον τομέα του τουρισμού.

Το **Τέταρτο Κεφάλαιο** περιέχει τις κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης τόσο για τον μετανάστη, όσο και για τη χώρα υποδοχής. Θετικά επηρεάζεται στην αύξηση του πληθυσμού και διαδίδεται η Ελληνική γλώσσα. Από την αντίθετη όψη προκαλούνται επιπτώσεις στη δομή των αξιών του Ελληνικού λαού, αναπτύσσεται η ξενοφοβία, η εγκληματικότητα και ο ρατσισμός στην καθημερινή ζωή, στην εργασία, στο σχολείο και δημιουργούνται κυκλώματα εκμετάλλευσης ξένων γυναικών.

Στο **Πέμπτο Κεφάλαιο** παρουσιάζεται η έννοια του ρατσισμού με διάφορους ορισμούς από κορυφαίους συγγραφείς, τα αίτια, οι μορφές και οι συνέπειες του. Αναλύεται επίσης, και το φαινόμενο της ξενοφοβίας.

Στο **Έκτο Κεφάλαιο** καταγράφεται η σχέση του μετανάστη με την υγεία και την εκπαίδευση στην Ελλάδα. Παρουσιάζεται η πρόσβαση των παράνομων

μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας. Αναλύουμε την διαπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αλλοδαποί μαθητές, η στάση των εκπαιδευτικών απέναντί τους και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αναφέρεται η κατάσταση της εκπαίδευσης σήμερα και η πολιτική της.

Το **Έβδομο Κεφάλαιο** συγκεκριμενοποιείται στο μεταναστευτικό πρόβλημα της Πάτρας και περιέχει τις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις για τον μετανάστη και την Πάτρα.

Τέλος, στο **Όγδοο Κεφάλαιο** βρίσκεται η ερευνητική προσέγγιση της μετανάστευσης στην Πάτρα. Αναλύονται τα αποτελέσματα των απαντήσεων των δύο ερωτηματολογίων, των Πατρινών πολιτών και των μεταναστών – λαθρομεταναστών που βρίσκονται στην Πάτρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στα προϊστορικά ακόμη χρόνια, οι διάφορες ανθρώπινες φυλές ήταν αναγκασμένες να μεταναστεύουν απ' τον ένα τόπο στον άλλον, προσπαθώντας να επιβιώσουν. Απ' τα κρύα κλίματα πήγαιναν στα πιο ζεστά, απ' τα ορεινά στα πεδινά, απ' τα φτωχά σε καρπούς και κυνήγι, στα περισσότερα πλούσια. Βλέπουμε λοιπόν πως ο κύριος λόγος που δικαιολογούσε τη σταθερή μετανάστευση στο παρελθόν ήταν η προσπάθεια επιβίωσης. Ο ίδιος λόγος ισχύει σε σημαντικό βαθμό και μέχρι σήμερα. Ενώ στα προϊστορικά χρόνια ήταν γενικό φαινόμενο η μετανάστευση, και αναγκαστικό πολλές φορές, στην ιστορική πια εποχή αρχίζει να διαφοροποιείται, χωρίς να σταματά βέβαια. Τώρα, μεγάλες ομάδες ανθρώπων μεταφέρονται απ' τον ένα τόπο στον άλλον, μέσα στα πλαίσια κυριάρχησης πάνω στους συνανθρώπους τους και κατάκτησης καινούριων χωρών. Αυτό ισχύει για τον αποικισμό απ' τους αρχαίους αλεξανδρινούς χρόνους, υποβοηθούμενο απ' την κατακτητική πολιτική των Ελλήνων βασιλιάδων της εποχής αυτής.

Η μετανάστευση από άποψη κατοίκων, γλώσσας και εθνικής ταυτότητας έχει αλλάξει ριζικά την σύνθεση ολόκληρων χωρών και ηπείρων, έτσι, μετά από 400 χρόνια η Αμερική, η Ωκεανία, το Βόρειο ήμισυ της Ασίας και μερικά μέρη της Αφρικής κατακτήθηκαν από τους λευκούς. Η μετανάστευση, που άρχισε αυτά τα χρόνια και συνεχίστηκε για αρκετούς αιώνες, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην όλη εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Σ' αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξε και οι εσωτερικές ή ενδοηπειρωτικές μεταναστεύσεις. Ο κόσμος πήρε μια άλλη όψη κι οι ήπειροι αυτές έχασαν σε σημαντικό βαθμό το δικό τους καθαρό χαρακτήρα. Παράλληλα τα αποτελέσματα αυτής της μετανάστευσης για τους λόγους των αποικιών ήταν μοιραία, γιατί ουσιαστικά οι μετανάστες μετέτρεψαν τους αυτόχθονες σε δούλους.

Μετά την Αμερικάνικη Διακήρυξη της ανεξαρτησίας την τάση των αποικιακών χωρών για ανεξαρτησία, την επικράτηση φιλελεύθερων σχέσεων μετά την Γαλλική Επανάσταση με αποτέλεσμα να δηλώνουν των τερματισμό της αποχής του αποικισμού οι μετακινήσεις πληθυσμών για την ανεύρεση καλύτερης τύχης παίρνουν την μορφή μεταναστεύσεων.¹

1. ¹ Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (Επιμ.) (2001) *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Το κυριότερο μεταναστευτικό ρεύμα παρουσιάζετε μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής και ειδικότερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής οι οποίες απορροφούν τα 2/3 του συνόλου του μεταναστευτικού ρεύματος.

Στο πρώτο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα πάνω από 100 εκατομμύρια άτομα μετανάστευσαν από τη μία χώρα στην άλλη. Μεγάλη μεταναστευτική κίνηση παρατηρείται κυρίως από όλα τα μέρη του κόσμου καθώς και πολλές χιλιάδες ανθρώπων μετακινούνται στο νέο κόσμο με τις απέραντες εκτάσεις της εύφορης γης και την αλματώδη βιομηχανική ανάπτυξη που απαιτεί πολλά εργατικά χέρια.

Η Ελλάδα υπήρξε από τις χώρες που πρόσφερε στις Η.Π.Α το περισσότερο δυναμικό της καθώς, από το 1900 έως και το 1921 μετανάστευσαν συνολικά 384.000 άτομα. Τα κενά που δημιούργησε όμως η υπερπόντια αυτή μετανάστευση ήλθε να καλύψει, στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που μετακινήθηκε με την Μικρασιατική καταστροφή. Συνολικά την περίοδο αυτή επέστειναν στη χώρα πάνω από 1.300.000 πρόσφυγες. Οι επιπτώσεις δε, του μεγάλου αυτού αριθμού των προσφύγων ήταν μακροπρόθεσμα πολύ θετικές καθώς, οι πιο πολλοί ήταν κάτοικοι πόλεων (Επιστήμονες, Έμποροι, Τεχνίτες ή Εργάτες) που με την πείρα τους στην βιομηχανία, την βιοτεχνία, το εμπόριο και της τραπεζικές συναλλαγές αναζωογόνησαν την ελληνική οικονομία.

Παρόλα τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις για την αναχαίτιση της εισροής και άλλων ξένων μεταναστών μετά το Α' παγκόσμιο πόλεμο, η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς την μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο. Καινούριο κύμα μετανάστευσης έχουμε και μετά τον πόλεμο αυτό, όπου χιλιάδες άτομα εξαπλώθηκαν, ξεσηκώθηκαν και κληρονομήθηκαν από τους τόπους τους και μεταφέρθηκαν, είτε εθελοντικά είτε συχνά με τη βία, στα απίθανα μέρη της γης.

Με την λήξη του Β' Παγκόσμιου πολέμου η Ευρώπη βρέθηκε μπροστά σε ένα τεράστιο πρόβλημα. Εννέα εκατομμύρια εκατριςθέντα πρόσωπα, βρίσκονταν στην Κεντρική Ευρώπη, που είχαν μετακινηθεί κατά τη διάρκεια του πολέμου λόγω των πολεμικών γεγονότων, της καταλήψεως εδαφών, των αναγκαστικών μετακινήσεων προς εργασία, και των στρατοπέδων συγκεντρώσεων. Εκτός όμως

2. Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (2001) *Οι πολιτικές ρυθμίσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

από τον εκπατρισμό διαπιστώθηκε ότι ένας σημαντικός βαθμός επαναπατρισθέντων δεν επιθυμούν λόγω των γενομένων καταστροφών, των πολιτικών διώξεων και τις εγκαθιδρύσεως ολοκληρωτικών καθεστώτων, να επιστρέψουν στις χώρες τους.

Οι Η.Π.Α βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες και το ίδιο και η Γερμανία, η οποία παρότι νικήθηκε, με την οικονομική βοήθεια των ΗΠΑ, κατόρθωσε μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες την Ευρώπης. Έτσι, άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλευόμενη με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα αγοράς φτηνότερης εργατικής δύναμης. Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως απ' τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει κάθε χρόνο στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλεία στις εκεί αγορές.

Η Ελλάδα παραδοσιακά ήταν και είναι χώρα μεταναστών από τις αρχές του αιώνα και μέχρι τη δεκαετία του '60, ενώ από χώρα αποστολής μεταβλήθηκε σταδιακά από τα μέσα τις δεκαετίας του '80 σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η αντίστροφη της μεταναστευτικής ροής δημιούργησε στη χώρα μια νέα κοινωνική πραγματικότητα που επέβαλλε την ανάγκη διαμόρφωσης μια θεσμικά διαρθρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής.

Συνοπτικά οι περίοδοι μετακίνησης των Ελλήνων κατά τη νεότερη ιστορία της χώρας είναι οι εξής:

- Περίοδος πριν από το 1900: Η μετανάστευση κατευθύνεται κυρίως προς την λεκάνη της Μεσογείου, της Μαύρης Θάλασσας, την Αίγυπτο και άλλες, και έχει σποραδικό χαρακτήρα.
- Περίοδος 1900 – 1921: Παρατηρείται μεταναστευτική κίνηση με αποκλειστική σχεδόν κατεύθυνση τις ΗΠΑ για λόγους κυρίως οικονομικούς και σχετική πληθυσμιακή πίεση.²
- Περίοδος 1945 – 1950: Υπήρξε υποχρεωτική μετακίνηση για πολιτικούς λόγους 1.000.000 Ελλήνων περίπου προς γειτονικές χώρες του ανατολικού μπλοκ, σαν αποτέλεσμα του εμφύλιου πολέμου. Παράλληλα, υπάρχει

3. ² Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (Επιμ.) (2001) *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

4. Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (2001) *Οι πολιτικές ρυθμίσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.

μετακίνηση μέρους του πληθυσμού προς τις ΗΠΑ. «Την ίδια περίοδο επιστρέφουν από τα Βαλκάνια 15.000 περίπου Έλληνες» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 5).

- Περίοδος 1950 – 1960: Παρατηρείται μετακίνηση Ελλήνων μεταναστών λόγω της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στη χώρα, προς την Αμερική, την Αυστραλία και τον Καναδά. Ταυτόχρονα, και ειδικά το 1955 υπάρχει μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς το δυτικό – Ευρωπαϊκές χώρες, και κυρίως στο Βέλγιο και την Δυτική Γερμανία. Αντίθετα από τις άλλες μεταναστευτικές κινήσεις, η μετανάστευση προς τη Γερμανία χαρακτηρίζεται σαν μια καλά οργανωμένη διάρθρωση, εργατικής επιλογής και συμβατικές υποχρεώσεις. «Υπολογίζεται ότι κατά τη διάρκεια της 10ετίας αυτής μετανάστευσαν συνολικά 312.000 Έλληνες, από τους οποίους 185.000 εκτός Ευρώπης» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 5-6).
- Περίοδος 1961 – 1973: παρατηρείται γενικά, μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς την Ευρώπη. «Από τους 965.000 Έλληνες που εγκατέλειψαν την χώρα, οι 650.000 ή το 68% περίπου κατευθύνθηκε κυρίως προς τη Δυτική Γερμανία και κατόπιν στην Σουηδία και το Βέλγιο» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 7).
- Περίοδος 1974 – Σήμερα: Αρχίζει η βαθμιαία κάμψη της μετανάστευσης ενώ, αντίθετα παρατηρείται ολοένα αυξανόμενη παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών. «Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι οι Έλληνες που μεταναστεύουν στην Δυτική Ευρώπη προέρχονται κυρίως (70% περίπου) από αγροτικές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, ενώ οι Έλληνες που ξενιτεύονται στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία προέρχονται κυρίως από την Νότια Ελλάδα και τα νησιά. Το μεγαλύτερο όμως, ποσοστό (60% περίπου) των Ελλήνων μεταναστών είναι άντρες από 15 – 44 ετών και το 55% - 60% απ' αυτούς πριν από την αναχώρησή τους ήταν στην χώρα οικονομικά ενεργοί» (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, 2000: 7).

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Μετανάστευση ορίζεται ως η γεωγραφική μετακίνηση των ανθρώπων από ένα τόπο σ' ένα άλλο για μόνιμη ή προσωρινή εγκατάσταση που γίνεται εκούσια ή ακούσια (αναγκαστική), με στόχο την αλλαγή του τρόπου ζωής και την αναζήτηση καλύτερης τύχης. Η έννοια προέρχεται από το ρήμα μεταναστεύω και αποτελεί γενικά πληθυσμιακής κινητικότητας μέσα στο περιβάλλοντα χώρο. Άλλη βασική μορφή της κινητικότητας είναι η λεγόμενη κοινωνική που συντελείτε στα πλαίσια ενός κοινωνικού συστήματος και εμφανίζεται σαν η κύρια μετακίνηση του ανθρώπου ή μιας ολοκληρωμένης ομάδας ατόμων από μια κοινωνική τάξη ή ένα κοινωνικό στρώμα σ' ένα άλλο» (Μπένος, 2004:53).

ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τα βασικά είδη της γεωγραφικής μετανάστευσης είναι συνήθως τα παρακάτω:

- ✓ **Ατομική ή Ομαδική** που μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων εγκαταλείπουν τον τόπο τους και εγκαθίστανται σε κάποιο άλλο
- ✓ **Εσωτερική ή Εξωτερική** όπου η μετανάστευση γίνεται στα όρια ενός κράτους ή πέρα απ' αυτό.
- ✓ **Εκούσια ή Αναγκαστική** με σκοπό να μειωθούν οι στερήσεις και ν' αυξηθούν οι απαιτήσεις των μεταναστών. Συχνά όμως λόγω των πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων διώξεων παρουσιάζουν το φαινόμενο της αναγκαστικής μετανάστευσης.
- ✓ **Προσωρινή ή Μόνιμη** όταν η μετανάστευση γίνεται σε ορισμένο χρονικό διάστημα ανάλογα με το χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση των υποθέσεων, καθώς υπάρχει πάντα η πρόθεση της επανόδου. Όταν η μετανάστευση είναι αδύνατον να καθοριστεί χρονικά ή είναι αβέβαιης διάρκειας και δεν υπάρχει πρόθεση επανόδου από τον μετανάστη, τότε θεωρείται μόνιμη. Σχετικά, η «**Εθνική Στατιστική Υπηρεσία**» της χώρας ορίζει σαν προσωρινή την μετανάστευση σε μια χώρα του εξωτερικού για παραμονή μικρότερης από ένα έτος ή την αναχώρηση λόγω ναυτολόγησης και σαν μόνιμη την μετάβαση σε μια ξένη χώρα για εγκατάσταση που διαρκεί πάνω από ένα έτος.³

³ http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTEYSHS/index.htm

- ✓ **Ηπειρωτική ή Υπερπόντια** ανάλογα, με τον αν στη μετακίνηση από χώρα σε χώρα, παρεμβάλλεται ή όχι θάλασσα και η χώρα της μετανάστευσης ανήκει σε άλλη ήπειρο. Σήμερα, γίνεται πιο επιλεκτική διάκριση ανάμεσα στις ενδοηπειρωτικές και διηπειρωτικές μεταναστεύσεις και διατηρείται πιο έντονη η εικόνα της ενότητας ή τις ασυνέχειας της γεωγραφικής περιοχής όπου κινείται συνήθως ο μετανάστης.

1.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Πολλοί είναι εκείνοι που ώθησαν τα άτομα, τις φυλές ή τις άλλες ομάδες του πληθυσμού μια χώρας να μετασταθμεύσουν. Τα βασικά κίνητρα των πρώτων μεταναστών ήταν η ανάγκη εξεύρεσης τροφής, η επιβίωση και ο φόβος μια ισχυρότερης δύναμης. Αργότερα όμως, λειτουργούσαν και άλλα κίνητρα για τις μετακινήσεις τους όπου, η θρησκευτική καταδίωξη, η πολιτική καταπίεση, οι οικονομικές δυσκολίες και η επιθυμία ν' αποφύγουν τις κυρώσεις κάποιου νόμου. Τα βασικά αίτια μετακίνησης του ανθρώπου ήταν τα παρακάτω:

- ✓ **Το Περιβάλλον**, καθώς η γεωγραφική θέση του τόπου παραμονής πολλών φυλών δεν ευνοούσε την διαβίωση τους. Αν βρίσκονταν κοντά στην έρημο ή μέσα σ' αυτή, ήταν αδύνατον να καλλιεργήσουν την γη και αν βρίσκονταν σε πεδιάδες ήταν εκτεθειμένοι στις καιρικές συνθήκες, τις επιδρομές του εχθρού ή άλλους κινδύνους. Παρατηρήθηκαν έτσι, μετακινήσεις και εγκαταστάσεις ολόκληρων λαών σε πιο εύφορα εδάφη ή χώρους που προφυλάσσονταν από βουνά. Πολλά προϊόντα τότε, διαφόρων άλλων κρατών προσέλκυσαν περιστασιακά τον άνθρωπο. Τα εμπόριο της γούνας στη Σιβηρία την Αλάσκα και το βόρειο τμήμα του Καναδά υπήρξε ισχυρό κίνητρο για την εγκατάσταση λαών στις χώρες αυτές, ενώ, το εμπόριο του ελεφαντόδοντου και του καουτσούκ προσέλκυσε πολλούς Ευρωπαίους στην Αφρική και την Νότια Αμερική. Παράλληλα, ο χρυσός και ο αργυρός ώθησε πολλά άτομα στη Βόρεια Σιβηρία, την Νότια Αμερική, την Αυστραλία και το Περού.
- ✓ **Οι Πληθυσμιακές πιέσεις** καθώς, η έκταση της γης δεν ήταν συχνά αρκετή για να θρέψει τον πληθυσμό ενός τόπου και ανάγκαζε πολλούς να φύγουν. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συνήθως στα νησιά που η καλλιεργήσιμη γη περιορίζεται από την θάλασσα και η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί στην ανεπάρκεια των αγαθών. Όταν λοιπόν, ο νησιωτικός πληθυσμός αυξάνεται

⁴ παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της οργανωμένης μετανάστευσης των ανθρώπων που φεύγουν αναζητώντας καινούριες πατρίδες.

- ✓ **Φυσικές καταστροφές.** Οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός που καταστρέφουν τις καλλιέργειες εξαναγκάζουν συχνά τα άτομα να μετακινηθούν για εύρεση σε πιο γόνιμες περιοχές.
- ✓ **Η Θρησκευτική καταδίωξη.** Λέγεται ότι είναι στην ανθρώπινη φύση η προσπάθεια του ανθρώπου να πείθει τους αλλόθρησκους και να υιοθετεί την δική του ή να καταδιώκει και να προσπαθεί να εξολοθρεύει κάποιους που δεν συμμορφώνονται. Χαρακτηριστικά παραδείγματα θρησκευτικής καταδίωξης υπάρχουν πολλά στην ιστορία της ανθρωπότητας αρκεί, να σκεφτεί κανείς την δίωξη των Χριστιανών από του Ρωμαίους. Η θρησκευτική καταδίωξη ήταν επίσης, ένας από τους κύριους λόγους αποικισμού στην Αμερική. Άλλα παρόμοια παραδείγματα υπάρχουν στις πληθυσμιακές μετακινήσεις με θρησκευτικό κίνητρο στο Βουδισμό και τον Μωαμεθανισμό. Ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων μεταναστεύει για να διατηρήσει την θρησκευτική του ελευθερία ενώ, τα θρησκευτικά προσκυνήματα και οι ιεραποστολές συντελούν στην μετανάστευση των λαών.
- ✓ **Τα Πολιτικά κίνητρα.** Οι μετανάστευση με πολιτικά κίνητρα, που συναντώνται συχνά στην εποχή μας, συνέβαιναν ίσως από την εποχή της ανάπτυξης των πρώτων αυτοκρατοριών που ήταν αρκετά ισχυρές, ώστε να υποτάσσουν τις μειονότητες. Στην Παλαιά Διαθήκη παρατηρείται η φυγή των Εβραίων από την Αίγυπτο και η αναζήτηση στη Γη της Επαγγελίας ενώ, τον 20^ο αιώνα τράπηκαν πάλι σε φυγή από την Ευρώπη αναζητώντας την ίδια τύχη. Πρόσφατο παράδειγμα των πολιτικών κινήτρων μετανάστευσης αποτελούν οι Έλληνες που διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη της γης κατά διάρκεια της επτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας στη χώρα. Μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου επίσης, οι ηττημένοι από τους Έλληνες Τρώες, οδηγημένοι από τον Αινεία μετανάστευσαν στην Ιταλία και ίδρυσαν, στην περιοχή του Λατίου, την Ρώμη. Παράλληλα το δουλεμπόριο συντέλεσε στον διασκορπισμό των λαών καθώς, οι αιχμάλωτοι πουλιόνταν συχνά σαν δούλοι και σκορπίζονταν στο κόσμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αγοροπωλησία των νέγρων της Αφρικής. Παρόμοιο όμως φαινόμενο,

⁴ http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTEYSHS/index.htm

συναντάτε στην Αρχαία Ελλάδα και την Ρώμη με την συστηματική πώληση των αιχμαλώτων από τους πολέμους. Τέλος, μετά τον Εμφύλιο πόλεμο του 1947 μετακινήθηκε προς την Σοβιετική Ένωση και άλλες πρώην ανατολικές χώρες ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων.

- ✓ **Τα Εργασιακά αίτια.** Η έλλειψη εργασίας στον τόπο καταγωγής αναγκάζει περιστασιακά πολλά άτομα να ξενιτεύονται σε τόπους που οι ευκαιρίες ανεύρεσης εργασίας είναι μεγαλύτερες.
- ✓ **Τα Οικονομικά αίτια.** Πολλά άτομα μεταναστεύουν συνήθως, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στη χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στη χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι υψηλές, παρέχεται με συμβόλαια ανάλογης εργασίας, ασφαλιστικής κάλυψης, οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούνται στον μετανάστη συναισθήματα ασφάλειας όμοιο σχεδόν μ' εκείνο που είχε στην πατρίδα του.
- ✓ **Άλλοι κοινωνικοί λόγοι.** Η μετανάστευση γίνεται επίσης και για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή στα εγγόνια τους, για λόγους ανεύρεσης συντρόφου και τη δημιουργία οικογένειας, ειδικά για τις γυναίκες που επιθυμούν να ξεφύγουν από το συχνά στενό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον.⁵

⁵ http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTEYSHS/index.htm

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η μετανάστευση λαών και πληθυσμιακών ομάδων αποτελεί ένα ιστορικό και κοινωνιολογικό φαινόμενο, η δε λαθρομετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί σαν μια μορφή μετανάστευσης η οποία όμως διαφοροποιείται ως προς το στοιχείο της νομιμότητας. Τα κύριο αίτιο του φαινομένου της μετανάστευσης και κατ' επέκταση της λαθρομετανάστευσης είναι η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης σε χώρες οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά αναπτυγμένες.

Πιο συγκεκριμένα, τα αίτια μετανάστευσης στην Ελλάδα είναι τα εξής:

- Η γεωγραφική θέση της χώρας και η μορφολογία του εδάφους της. Η μεγάλη έκταση των ακτών της (33.000 χιλ.) και η έκταση των περιφερειακών συνόρων της (1.170 χιλ.) καταστούν αδύνατη τη φύλαξη των συνόρων της. Τα σύνορα της παραμένουν αφύλακτα με αποτέλεσμα η προσπάθεια εισόδου παράνομων μεταναστών να πραγματοποιείται καθημερινά. Υποστηρίζεται πως η πλειοψηφία παράνομων αλλοδαπών δεν είναι άτομα των οποίων έχουν λήξει η νόμιμη άδεια εισόδου, αλλά άτομα που έχουν εισέλθει στη χώρα παρανόμως.
- Οι ενδιαφερόμενοι μετανάστες επιλέγουν την παραμονή τους σε χώρες του Μεσογειακού Νότου καθώς θεωρούν ευκολότερη την πρόσβαση στη Νότιο Ευρώπη, παρά σε παραδοσιακές χώρες υποδοχής μεταναστών. Επίσης, αρκετοί παραμένουν στη χώρα με στόχο μελλοντικά να αποχωρήσουν και σε κάποιες περιπτώσεις μετατρέπεται σε προορισμό επιθυμητό.
- Οικονομικά αίτια. Οι μετανάστες προσφέρουν χαμηλά αμειβόμενη ανειδίκευτη εργασία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα με μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό συμπιέζοντας το κόστος τους. Η αποδυνάμωση της κοινωνικής προστασίας, η ανάγκη για ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και η αναδιάρθρωση της οικονομίας, συμβάλλουν στην ένταση του φαινομένου της απασχόλησης μεταναστών. Παράλληλα παρατηρείται μια στροφή των Ελλήνων στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό με την αναζήτηση θέσεων εργασίας υψηλότερης ποιότητας λόγω ανάπτυξης του τομέα των υπηρεσιών και της ανόδου του μορφωτικού και βιοτικού επιπέδου του Ελληνικού λαού. Τα

παραπάνω έχουν ως συνέπεια, επαγγέλματα που δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις, καθώς και όσα είναι εποχιακής φύσεως (γεωργία, τουρισμός, κατασκευές) να καταλαμβάνουν συχνά από μετανάστες οι οποίοι λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας, καθίστανται ευέλικτο εργατικό δυναμικό.

- Ένα ακόμα αίτιο της μαζικής εισροής των μεταναστών στη χώρα αφορά στην αδυναμία του κράτους και στην έλλειψη οργανωμένης μεταναστευτικής πολιτικής για την εφαρμογή αυστηρού πλαισίου απομάκρυνσης παράνομων αλλοδαπών και ουσιαστική φροντίδα και διαδικασίες ενσωμάτωσης των νόμιμων. Η απουσία τεχνογνωσίας και η έλλειψη εμπειρίας διοικητικών υπαλλήλων συμβάλει στη διατήρηση και διαιώνιση αυτής της κατάστασης. Ειδικότερα η Ελλάδα πρέπει να εφαρμόζει μια μεταναστευτική πολιτική για να αντιμετωπίσει τα σοβαρά προβλήματα που έχουν ήδη δημιουργηθεί, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στο να θέσει υπό κάποιον έλεγχο τον μεγάλο αριθμό λαθρομεταναστών που ανεξέλεγκτα ήδη διαβιεί στη χώρα μας, να αντιμετωπίσει τις οικονομικές απώλειες που υφίστανται (παραοικονομία, απώλεια εσόδων) και σε συνδυασμό με διαδικασίες κατευθυνόμενης νομίμου εισόδου και διανομής, στη χώρα εργατικού δυναμικού οικονομικών μεταναστών να ισορροπήσει και ενισχύσει επιλεκτικά στην αγορά εργασίας ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες.

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα από τις χώρες της δεκαετίας του 1970, αρχίζει να γνωρίζει το πρώτο κύμα μεταναστών προς το εσωτερικό της. Οι πρώτοι μετανάστες που έρχονται εκείνη την χρονική περίοδο στην Ελλάδα, είναι Άραβες που εγκαταλείπουν το τόπο τους, λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης στη Μέση Ανατολή και εγκαθίστανται στην περιφέρεια της πρωτεύουσας. Την ίδια χρονική περίοδο παρατηρείται είσοδος στην Ελλάδα ξένων εργατών από το Πακιστάν, τις Φιλιππίνες, την Αίγυπτο, το Μαρόκο, οι οποίοι απασχολούνται σε εργασίες τις οποίες οι Έλληνες απορρίπτουν. Πιο συγκεκριμένα, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών (Σ.Ε.Β), παραπονιέται εκείνη την περίοδο για έλλειψη εργατικών χεριών, γι' αυτό θεωρεί απαραίτητο να επιτραπεί μια ελεγχόμενη εισαγωγή ξένων εργατών.⁶

⁶ Καβουνίδη, Τ. (2002) *Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών*, Αθήνα: Σάκουλας

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η εφημερίδα Ελευθεροτυπία φαίνεται πως οι πρώτοι ξένοι εργάτες ήρθαν από χώρες της Αφρικής στην Ελλάδα το 1972, μετά από ένδειξη του ΣΕΒ προς την τότε κυβέρνηση, όπου τον Αύγουστο του 1970 ζητούσε την εισαγωγή 10.000 Αφρικανών και Ασιατών για απασχόληση σε τομείς που δεν υπήρχε διαθέσιμη ντόπια εργατική δύναμη. Έτσι αρχίζει να παρουσιάζεται το φαινόμενο της παράνομης μετανάστευσης ανθρώπων που προέρχονται από λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και οι οποίοι απασχολούνται στις δουλειές που άλλοτε έκαναν τα άτομα που μετανάστευσαν. Στα τέλη του 1972 ο αριθμός των ξένων εργατών έφτασε περίπου τις 50.000. οι μετανάστες αυτοί ήταν Αφρικανοί και Ασιάτες (κύρια Πακιστανοί), που είχαν εισέλθει λαθραία και οι οποίοι αμείβονταν με μισθούς μικρότερους από το κατώτατο όριο, χωρίς ιατρική περίθαλψη, επιδόματα και άλλα.

Μετά από έρευνες για τη μελέτη των χαρακτηριστικών των μεταναστών στη χώρα, παρατηρείται πολυμορφία και ανομοιογένεια σε σχέση με το εκπαιδευτικό τους επίπεδο, το πολιτιστικό τους υπόβαθρο, την εθνικότητα τους και την εργατική τους εμπειρία στη χώρα υποδοχής τους. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην Ελλάδα δεν έχει απογραφεί με ακρίβεια. Δεν υπάρχει καθαρή εικόνα δηλαδή, αλλά οι έρευνες περιορισμένες και αποσπασματικές. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών στη χώρα καλύπτεται από Αλβανούς, σε μικρότερο ποσοστό από Ρουμάνους και Βουλγάρους. Τα Βαλκάνια αποτελούν την περιοχή που τροφοδοτεί την μετανάστευση στην Ελλάδα. Ακολουθούν οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, από αυτές τις χώρες ξεχωρίζουν η Ουκρανία και η Γεωργία.

Επίσης, πέρα από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, μετανάστες έχουν εισέλθει και από χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, όπως η Πολωνία. Ακόμη χώρες της Ινδοπακιστανικής χερσονήσου, (Ινδία, Πακιστάν, Μπαγκλαντές) με σημαντικό το Πακιστάν. Τέλος η ομάδα των Αραβικών χωρών στην οποία συμπεριλαμβάνονται η Αίγυπτος, η Συρία και το Ιράκ, εμφανίζει μια σχετική αξιόλογη συμμετοχή. Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του φύλου, άντρες αλλοδαποί απασχολούνται κυρίως σε αγροτικές και χειρονακτικές εργασίες ενώ οι γυναίκες απασχολούνται ως οικιακοί βοηθοί, νοσηλεύτριες, κυκλώματα της εκδίδουν στην πορνεία.

Η πλειοψηφία των αλλοδαπών βρίσκεται στις πιο παραγωγικές ηλικίες δηλαδή μεταξύ των 20 και 44 ετών. Οι γυναίκες αλλοδαπές είναι κατά μέσο όρο

⁷μεγαλύτερη ηλικίας από τους άντρες. Οι μεταναστευτικές εισροές συντελούν στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας, παρά τους χαμηλούς δείκτες φυσικής αύξησης την τελευταία δεκαετία. Από το επίπεδο εκπαίδευσης των μεταναστών φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος τους έχει δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση και λιγότεροι είναι οι αναλφάβητοι.

Η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών στο παρελθόν, έγινε από τις αρχές της δεκαετίας 1990, χώρα υποδοχής. Η Ελλάδα γίνεται πόλος έλξης οικονομικών μεταναστών εκ του γεγονότος ότι αποτελεί γεωγραφικό κομβικό σημείο και προσελκύει τόσο από την Ευρώπη όσο και από άλλες Μεσογειακές χώρες, καθώς και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η μορφολογία των Ελληνικών συνόρων και η δυσκολία φύλαξης τους, διευκολύνει την είσοδο αλλοδαπών.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα γίνει ανάλυση των συνεπειών της μετανάστευσης στην Ελλάδα, αναλύοντας αρχικά τις προσεγγίσεις που διέπουν το φαινόμενο της μετανάστευσης, την κοινωνική και την οικονομική προσέγγιση.

⁷ Καβουνίδη, Τ. (2002) *Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών*, Αθήνα: Σάκουλας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Όταν αναφερόμαστε στις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στη διεθνή κυρίως τις επιδράσεις που επέρχονται στην αγορά εργασίας. Πιστεύεται ότι η χρησιμοποίηση μεταναστών αυξάνει την ανεργία των ανειδίκευτων εργατών, από τη στιγμή που θεωρείται ότι υπάρχει πλήρης υποκατάσταση των ντόπιων ανειδίκευτων εργατών από τους μετανάστες.

Οι μετανάστες τόσο στην Βόρεια όσο και στην Νότια Ευρώπη χαρακτηρίζονται ως απειλή για το κράτος και τις κοινωνικές υπηρεσίες αυτού. Αντιμετωπίζοντας ανταγωνιστικά από τους γηγενείς καθώς κατηγορούνται πως διεκδικούν εργασίες από τους ίδιους και συμβάλλουν στην πτώση των μισθών και στην οικονομική υπανάπτυξη της χώρας. Αντίθετα με αυτή την αντίληψη και μετά από μελέτες διαπιστώθηκε πως η συμμετοχή μεταναστών αυξάνει το ΑΕΠ, δημιουργώντας θέσεις εργασίας, μειώνοντας την ανεργία. Επίσης, εργασίες περιφρονητικές από το σύνολο των πολιτών, όπως είναι ο αγροτικός τομέας καλύφθηκαν από πολλούς μετανάστες.

Η εμπειρία της μετανάστευσης τη μεταπολεμική περίοδο προς τις αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες ανέδειξε πολύ σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Πέτυχαν σημαντικούς βαθμούς οικονομικής ανάπτυξης χάρη στη χρησιμοποίηση των μεταναστών.

Η μετακίνηση των μεταναστών από τις φτωχές χώρες προς τις πλουσιότερες χώρες περιορίζει τις πιέσεις που ασκούνται στην αγορά εργασίας των χωρών αυτών. Εκτός όμως από τις πιέσεις στην αγορά εργασίας, μια άλλη θετική επίδραση στις χώρες των μεταναστών είναι τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ο μετανάστης στέλνει πίσω στο σπίτι του ένα μεγάλο μέρος του μισθού του, το οποίο είτε διοχετεύεται στην κατανάλωση είτε στην αποταμίευση με σκοπό την επένδυση. Σε κάθε περίπτωση τα μεταναστευτικά εμβάσματα επηρεάζουν θετικά την οικονομία της χώρας. Για την Ελλάδα οι τρεις σημαντικοί παράγοντες της μεταπολεμικής οικονομικής της ανάπτυξης ήταν ο κλάδος της ναυτιλίας, ο κλάδος των κατασκευών και η μετανάστευση.

Πολλοί μετανάστες δουλεύουν παράνομα ή είναι και οι ίδιοι «παράνομοι». Πόσο συμβάλει αυτή η εργασία στην παραοικονομία της Ελλάδας; Και κάτι τέτοιο είναι πολλοί δύσκολο να το προσεγγίσει κανείς. Η παραοικονομία υπολογίζεται περίπου στο 35% του ΑΕΠ.

Συχνά οι μετανάστες κατηγορούνται πως δημιουργούν ανισότητες εργασιακές ή ακόμα λειτουργούν ανταγωνιστικά σε σχέση με τους αυτόχθονες αποκλείοντας τους από την αγορά εργασίας. Αντίθετα έχει διαπιστωθεί η συμβολή των μεταναστών στην ενίσχυση του ΑΕΠ και στην οικονομική ανάπτυξη πολλών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών με αποτέλεσμα να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας για του γηγενείς.

Είναι σίγουρο, ότι οι μετανάστες έχουν βοηθήσει στην οικονομία της χώρας. Τα οφέλη από την παράνομη εργασία των μεταναστών ήταν άμεσα και για τους εργοδότες καθώς δεν φαντάζονται ποτέ πως θα είχαν τόσο χαμηλούς μισθούς, αλλά αυτό το γεγονός αύξησε σημαντικά την παραγωγικότητα.

Το επιχείρημα όλων εκείνων που πιστεύουν ότι οι μετανάστες ασκούν αρνητική επίδραση στα δημόσια οικονομικά είναι ότι οι τελευταίοι λαμβάνουν κατά μέσο όρο σχετικά χαμηλούς έως μηδενικούς φόρους, παρόλο που απολαμβάνουν τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες. Επομένως, ζημιώνουν τον κυβερνητικό προϋπολογισμό. Όμως υπάρχουν και άλλες μελέτες που καταλήγουν σε αντίθετα συμπεράσματα.. «Οι Fixand και Passel, (1994) υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στα δημόσια οικονομικά της χώρας υποδοχής είναι συνολικά θετικές. Το επιχείρημα σε αυτήν την περίπτωση είναι ότι συνήθως οι φόροι που καταβάλλονται από τους μετανάστες υπερβαίνουν τις δαπάνες που προκαλεί η παρουσία τους. Αυτό πιθανότατα σχετίζεται με το γεγονός ότι ενώ τυπικά δικαιούνται των ίδιων παροχών, τις απολαμβάνουν σπανιότερα (ίσως γιατί οι μετανάστες είναι συνήθως νέοι) ή ελάχιστοι (εάν είναι παράνομοι)».⁸

5. ⁸ Κούτρα, Κ. (2007) Σημειώσεις Μαθήματος διαπολιτισμικής Κοινωνικής Εργασίας Ηράκλειο.

3.2 ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.2.1 Κέρδος για την Ελληνική κοινωνία για την υπάρχουσα εκπαίδευση των μεταναστών

Μεγάλος αριθμός των μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα έχουν εκπαιδευτεί στη χώρα τους, με την ολοκλήρωση της θητείας τους σε δευτεροβάθμια ή ακόμη και σε τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι λοιπόν η χώρα μας δέχεται και χρησιμοποιεί εργατικό δυναμικό και αυξάνει την παραγωγή της χωρίς καμία δαπάνη για την εκπαίδευση των ατόμων αυτών. Έτσι η Ελλάδα αποκτάει εργατικό δυναμικό αρκετά φθινό, αφού οι μετανάστες από τη στιγμή που φτάνουν στη χώρα μας συμβάλλουν στην παραγωγική διαδικασία.

3.2.2 Αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ)

Οι μετανάστες δημιουργούν αύξηση του εθνικού εισοδήματος περίπου κατά 2,3%. Το ΑΕΠ δηλαδή αυξήθηκε 2,3% επιπλέον από ότι ήταν χωρίς τους μετανάστες. Αυτό συμβαίνει διότι οι μετανάστες προσφέρουν πρόσθετη εργασία και η πρόσθετη εργασία δημιουργεί πρόσθετο εισόδημα. Τα αποτελέσματα αυτά είναι κυρίως εμφανή στον πρωτογενή τομέα. Παρά την αισθητή μείωση του γεωργικού πληθυσμού της χώρας έχουμε αύξηση του όγκου της γεωργικής παραγωγής και του συνολικού αγροτικού εισοδήματος. Στην αύξηση των καλλιεργειών και του ζωικού κεφαλαίου, καθώς και η αύξηση του γεωργικού ΑΕΠ συμμετέχουν και οι ξένοι εργαζόμενοι. Η απασχόληση των μεταναστών στους άλλους τομείς της παραγωγικής διαδικασίας και ειδικότερα στον δευτερογενή τομέα (μεταλλεία, ορυχεία, κατασκευές) είναι σημαντική και βοηθάει στην αύξηση της παραγωγής και του ΑΕΠ.

3.2.3 Αύξηση της κατανάλωσης

Οι μετανάστες με την παραμονή τους στη χώρα μας, επιζητούν να καλύψουν τις πρώτες βασικές τους ανάγκες. Ενοικιάζουν σπίτια προμηθεύοντας από την Ελληνική αγορά, ενισχύοντας την τρόφιμα, οικιακό εξοπλισμό, ρουχισμό και άλλα είδη πρώτης ανάγκης. Έτσι συμβάλλουν στην συνολική κατανάλωση με αποτέλεσμα την αύξηση της ζήτησης και της παραγωγής. Έχουμε λοιπόν συμμετοχή των ξένων εργατών και των οικογενειών τους στην αύξηση της

ιδιωτικής κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών, έστω και περιορισμένη, δεδομένου ότι ο βασικός σκοπός τους είναι η αποταμίευση μέσα από την κατανάλωση. Σκοπό έχουν κυρίως οι μετανάστες να αποταμιεύσουν χρήματα ώστε να μπορέσουν κάποτε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, αλλά και να στείλουν χρήματα στις οικογένειες τους που δεν βρίσκονται στην Ελλάδα.

3.2.4. Μείωση του Πληθωρισμού

Σημαντική είναι επίσης η θετική επίδραση στον πληθωρισμό περίπου κατά μια μονάδα. Σύμφωνα με την τράπεζα της Ελλάδος συνέβη είτε μέσω της μείωσης του κόστους εργασίας είτε μέσω της αυξημένης προσφοράς είτε μέσω της σημαντικής διεύρυνσης του «δυναμικού προϊόντος». Το τελευταίο ήταν το σημαντικότερο επιχείρημα που επικαλέστηκε η ελληνική αντιπροσωπεία όταν υποβλήθηκε το αναθεωρητικό πρόγραμμα σύγκλισης, κυρίως κατά τη συζήτηση περί διατηρησιμότητας. Αυτό αποδεικνύει ότι οι μετανάστες συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγής αλλά ταυτοχρόνως δεν οδηγούν και στην αύξηση της ανεργίας «σε τόσο μεγάλο βαθμό ώστε να επηρεάζεται ο πληθωρισμός» αφού οι εργασίες τις οποίες εκτελούν είναι εργασίες τις οποίες αποφεύγουν να κάνουν Έλληνες αλλά που είναι απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

3.2.5 Παραγωγική Διαδικασία

Από οικονομική άποψη η χώρα υποδοχής οφείλεται σημαντικά από τους μετανάστες χρησιμοποιώντας ανειδίκευτους εργάτες, έχει μηδαμινό κόστος και ωφελούνται ανάλογα καθώς αυξάνουν την παραγωγή τους οι βιομηχανίες. Οι ξένοι εργάτες προσλαμβάνονται με χαμηλότερα ημερομίσθια. Και πολλές φορές χωρίς την επιβάρυνση με ασφάλιστρα. Αυτό σημαίνει μείωση του παραγωγικού κόστους και συνεπώς και μείωση του πληθωρισμού.

Εκτός όμως από τα παραπάνω οφέλη για τη χώρα υποδοχής που προκύπτουν από το μετανάστη και την οικογένεια του δίνεται η ευκαιρία να εργαστεί και να αποκομίσει πιο πολλά χρήματα καλυτερεύοντας έτσι την κοινωνικό – οικονομική του θέση ή να αποκτήσει πιο πολλά επαγγελματικά εφόδια, αν ειδικευτεί σε μια συγκεκριμένη εργασία. Με την μεγαλύτερη οικονομική άνεση εξασφαλίζεται έτσι το καλύτερο μέλλον στα παιδιά του και βελτιώνεται το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο της οικογένειας του. Δίνεται επιπλέον, η ελπίδα της επιστροφής στην πατρίδα για να εργαστεί σαν ειδικευμένος

εργάτης σε κάποιο τομέα και να βρεθεί σε καλύτερη μοίρα απ' εκείνη που ήταν πριν αναχωρήσει. Δεν πρέπει όμως να παραβλέπονται και τα προνόμια που προσφέρει η χώρα υποδοχής μετά την επαγγελματική και κοινωνική του ένταξη σ' αυτή από απόψεως πνευματικών, ψυχαγωγικών και πολιτιστικών ερεθισμάτων.

3.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

3.3.1 Ανεργία

Η αύξηση της ανεργίας είναι η πρώτη εμφανής αρνητική επίπτωση. Οι μετανάστες αποτελούν ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού μας δυναμικού. Παρά το γεγονός ότι οι ξένοι εργαζόμενοι καταλαμβάνουν ως επί το πλείστον θέσεις εργασίας που αποφεύγουν οι ντόπιοι ή απασχολούνται με ελεύθερες ευκαιριακές εργασίες, εν τούτοις σε πολλές περιπτώσεις, με το χαμηλό ημερομίσθιο τους εκτοπίζουν ντόπιους εργάτες, ειδικά στις βιομηχανίες, στις οικοδομές και στα λατομεία. Σε χώρες όπου η ανεργία είναι υψηλή, όπως στην Ελλάδα, η εγκατάσταση αλλοδαπών εργατών επιδεινώνει το φαινόμενο της ανεργίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα και τη γενική μείωση των εργατικών αμοιβών, καθώς και την αποδυνάμωση της θέσης της εργατικής τάξης. Βέβαια αυτό δεν αποτελεί αθέμιτο ανταγωνισμό σε βάρος των ντόπιων εργατών, αλλά είναι αποτέλεσμα της αυξημένης προσφοράς εργατικών χωρών.

Σύμφωνα με έρευνες για κάθε 5 μετανάστες χάνουν την δουλειά τους 2 Έλληνες. Η εισροή ξένων επηρεάζει την ανεργία στις χειρονακτικές εργασίες, ενώ είναι ουδέτερο γεγονός για την ανεργία στα επιστημονικά επαγγέλματα και στην εξειδικευμένη απασχόληση. Αφού ενώ το 30% των ξένων εργαζομένων έχουν συμπληρώσει τεχνική ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εν τούτοις όλοι τους σχεδόν (87%) απασχολούνται σε ανειδίκευτες εργασίες.

3.3.2 Μείωση των Αμοιβών

Η είσοδος σε μικρό χρονικό διάστημα μεγάλου αριθμού μεταναστών σε μια χώρα διαταράσσει επίσης την ισορροπία της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας και κρατά σε χαμηλό επίπεδο τους μισθούς τόσο των μεταναστών στην ξένη χώρα όσο και των κατοίκων της που ενδιαφέρονται να κάνουν περιούσια και αδυνατούν ν' αποκτήσουν μεγάλους μισθούς, τουλάχιστον στην αρχή της απασχόλησης τους.

3.3.3 Δημόσιες Δαπάνες

Στις αρνητικές επιπτώσεις πρέπει να προσθέσουμε και τη διόγκωση των δημοσίων δαπανών, που οφείλεται στην κάλυψη των δαπανών που προκαλούν στο κράτος οι μετανάστες και ειδικότερα οι παράνομοι. Μόνο για την έκδοση της

κάρτας παραμονής και τον εντοπισμό και την απέλαση των παράνομων, το κράτος ξοδεύει εκατοντάδες εκατομμύρια.

3.3.4 Απώλεια φορολογικών εσόδων

Επίσης έχουμε και απώλεια φορολογικών εσόδων, καθώς το εισόδημα που αποκτούν οι ξένοι δεν φορολογείται σχεδόν σε όλο του το ύψος. Οι μετανάστες στην πλειοψηφία τους εργάζονται χωρίς να δηλώνονται πουθενά με αποτέλεσμα και να μην είναι οι ίδιοι ασφαλισμένοι σε κανένα οργανισμό αλλά και τα ασφαλιστικά ταμεία να χάνουν μεγάλο βαθμό εσόδων.

3.3.5 Επιπτώσεις της μετανάστευσης στον τουρισμό

Επίσης η φτώχεια και η ανεργία τους οδηγεί πολλές φορές σε διάπραξη παράνομων πράξεων (αύξηση εγκληματικότητας) με αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις και στον τουρισμό. Ο μεγάλος αριθμός μεταναστών οι οποίοι βρίσκονται στη χώρα μας οι άσκημες συνθήκες διαβίωσης (έλλειψη στέγης, τροφής) αποτελούν αρνητικό παράγοντα για τον τουρισμό μας αφού η εικόνα που επικρατεί στους δημόσιους χώρους όπως λιμάνια, τρένα είναι άθλια και απωθητική για τον ξένο που έρχεται να επισκεφτεί στη χώρα μας. Επίσης η απασχόληση των μεταναστών σε τουριστικές επιχειρήσεις με σκοπό την μείωση του κόστους λόγω των χαμηλών μισθών με τα οποία αμείβονται, πολλές φορές έχει ως αποτέλεσμα την μη σωστή και οργανωμένη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων αφού πολλές φορές δεν πληρούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Είναι φανερό πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης, εκτός από τις οικονομικές, έχει και κοινωνικές επιπτώσεις. Η απασχόληση των αλλοδαπών σε καθεστώς παρανομίας αποκόπτει το τμήμα αυτό του πληθυσμού από την υπόλοιπη κοινωνία και δεν επιτρέπει την ομαλή κοινωνική του ένταξη. Η περιθωριοποίηση και η απομόνωση υποθάλλει κοινωνικές εντάσεις, καλλιεργεί εθνικές αντιθέσεις και υπονομεύει δημοκρατικές παραδόσεις και ελευθερία. Το δουλεμπόριο έχει πάρει τεράστιες διαστάσεις.

Παράλληλα, η έλλειψη συνεκτικού ιστού μεταξύ των αλλοδαπών εργαζομένων και των οικογενειών τους αφ' ενός και των Ελλήνων αφ' ετέρου, δημιουργεί καχυποψία και ευνοεί την ανάπτυξη φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού που είναι από παλιά γνωστά σε άλλες δυτικές χώρες, πλην όμως στη χώρα μας δεν είχαν λάβει ιδιαίτερη έκταση.

4.1.1 Επιπτώσεις για τον μετανάστη

Η θέση του μετανάστη στη χώρα υποδοχής καθώς συνδυάζεται όμως με την στάση και τις προκαταλήψεις του για την νέα χώρα και τον λαό της, δημιουργεί δυσκολίες στην προσαρμογή του. Οι συχνά λανθασμένες απόψεις που επικρατούν για τις πλούσιες ή φτωχές χώρες, δυσκολεύουν την αμοιβαία κατανόηση των λαών και υποθάλλουν την κοινωνική ένταξη του μετανάστη. Στην ουσία, η πολιτιστική προσαρμογή του μετανάστη στη χώρα υποδοχής συνεπάγεται επομένως, πολλά ψυχολογικά και κοινωνικά προβλήματα που είναι λιγότερο ή περισσότερο έντονα ανάλογα με τον χρόνο της μετανάστευσης, τις επικρατούσες συνθήκες και την οικογενειακή κατάσταση του μετανάστη στην χώρα υποδοχής. Ο βαθμός επίσης, της κοινωνικό – πολιτιστικής του ένταξης στην χώρα υποδοχής φαίνεται από τους διάφορους στατιστικούς δείκτες όπως, η γνώση της ξένης γλώσσας, τα ήθη και έθιμα, οι συνθήκες επιβίωσης, οι τρόποι ψυχαγωγία και οι κοινωνικές σχέσεις. Συχνά, στις περιπτώσεις αυτές στην προσπάθεια ένταξης των μεταναστών στο κοινωνικό σύνολο της χώρας υποδοχής, παρατηρείται το φαινόμενο της αντίστασης που οφείλεται βαθύτερους ψυχολογικούς ή

κοινωνικούς⁹ λόγους που δεν είναι πάντα εύκολα κατανοητοί και δεν γίνεται καμία προσπάθεια κρατικής ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας, ώστε να ξεπεραστούν χωρίς προβλήματα. Βλέποντας έτσι, τον πολιτισμό της πατρίδας τους να υποβαθμίζεται και να παρεξηγείται, μελαγχολούν και ονειρεύονται ενώ, την μεγαλοποιούν στο έπαρκο. Η αστάθεια και η ανασφάλεια επίσης που συνδέονται με την τάξη αυτή των μεταναστών τροφοδοτεί την επιθυμία μη επένδυσης στη χώρα υποδοχής. Οι εποχιακοί μετανάστες που δεν γνωρίζουν αν θα επιστρέψουν την επόμενη χρονιά αλλά, και οι μόνιμοι που εξαρτώνται από την εκάστοτε πολιτική της χώρας υποδοχής ή από τις απροσδόκητες αλλαγές στην αγορά εργασίας εντάσσονται γενικά πολύ δύσκολα στο σύστημα.

Η έλλειψη μόρφωσης που εμποδίζει στην εύκολη εκμάθηση της ξένης γλώσσας και χαρακτηρίζει το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών, είναι ένας άλλος ανασταλτικός παράγοντας στην ένταξη και την προσαρμογή τους στην χώρα υποδοχής, που εξανεμίζει κάθε πιθανότητα συνεργασίας και κατανόησης από τον φιλόξενο λαό που δεν αποδέχεται τα ήθη και τα έθιμα, τον τρόπο ζωής και την ιδεολογία της νέας χώρας, και απομονώνεται από τις δικές τους συνήθειες και παραδόσεις. Η άρνηση όμως αυτή της ένταξης του μετανάστη στο κοινωνικό σύνολο που μεταφέρει, επειδή θεωρεί ότι μ' αυτό τον τρόπο ζωής εξακολουθεί να είναι δεμένος συνήθως με όλα τα ήθη και τα έθιμα της πατρίδας του δημιουργεί τόσο στον ίδιο και όσο και στους κατοίκους της χώρας υποδοχής, αρνητικά συναισθήματα. Προσπαθεί έτσι, να διατηρήσει στενές σχέσεις με τους συμπατριώτες που προσπαθούν να δημιουργήσουν στην χώρα υποδοχής μια κοινωνία όμοια μ' εκείνη που είχε στην πατρίδα του πριν μετανάστευση και αισθάνεται ότι αντλεί θάρρος και δύναμη για ν' αντιμετωπίσει την εχθρότητα και την αδιαφορία της χώρας υποδοχής. Η συμπεριφορά αυτή αποτελεί γενικά, ένα είδος αυτοάμυνας των πολιτικά αδύναμων ανθρώπων στους μετανάστες εκείνους που εμφανίζουν εύθραυστη κοινωνικό – πολιτική ταυτότητα και πιο συχνά στις τάξεις με χαμηλότερο κοινωνικό – οικονομικό επίπεδο.

1. ⁹ Αμήρα, Α. (1980) «Κοινωνικό - οικονομικά χαρακτηριστικά και κίνητρα μεταναστεύσεως των Ελλήνων επιστημόνων που επαναπατρίστηκαν την περίοδο 1960-1971», μετανάστες στην Ελλάδα, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών σελ: 225-230.

Εκτός όμως από τα προβλήματα της ένταξης και της κοινωνικό – πολιτιστικής προσαρμογής του μετανάστη, εμφανίζεται πιο έντονα ακόμη το πρόβλημα της ένταξης στην νέα κοινωνία, των παιδιών του. Καθώς, μαθαίνουν από μικρά δύο διαφορετικές γλώσσες και μιλούν μέσα στο σπίτι την μητρική και έξω απ' αυτό την ξένη, ξεπερνούν πιο εύκολα το πρόβλημα της επικοινωνίας που αντιμετωπίζουν οι γονείς τους, το γεγονός αυτό καθώς, μπορούν να παρακολουθούν άνετα διεθνή γεγονότα ή τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ) έχει τεράστια σημασία στις σχέσεις τους με το φιλοξενούντα λαό και ολόκληρη την ανθρωπότητα. Το θέμα της γλώσσας, που αναπτύσσει συναισθηματικά ή κοινωνικά τα παιδιά των μεταναστών και προδιαγράφει την νέα τους ταυτότητα, αποτελεί έτσι πλεονεκτήματα. Γίνεται όμως πιο περίπλοκο, αν μεταναστεύσουν σε πιο μεγάλη ηλικία και ταυτιστούν απόλυτα με την μητρική τους γλώσσα. Η εκμάθηση της νέας γλώσσας που συνδέεται άμεσα με τον νέο πολιτισμό δημιουργεί μεγάλη σύγχυση και διαταράσσει καθώς, βρίσκονται ξαφνικά αντιμέτωπα με δύο διαφορετικούς κόσμους, την εσωτερική τους ισορροπία. Στις περιπτώσεις αυτές, το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο επειδή οι γονείς τους δεν γνωρίζουν καλά την ξένη γλώσσα και δεν μπορούν να τα βοηθήσουν. Τα παιδιά των μεταναστών όμως, όταν δεν γνωρίζουν καλά την ξένη γλώσσα αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα και αισθάνονται έντονη την προκατάληψη των ξένων παιδιών. Μειονέκτημα αποτελεί επίσης, ο στιγματισμός της κοινωνίας στην χώρα υποδοχής των παιδιών των μεταναστών που συχνά τοποθετούνται, με την δικαιολογία της γλώσσας, σε αποτυχημένα, με χαμηλό πνευματικό επίπεδο, σχολεία που τα καταδικάζουν σε μια περιορισμένου βαθμού μόρφωσης και τα περιορίζουν αργότερα, για άλλου είδους εργασίες. Παράλληλα, η συχνά αρνητική αντιμετώπιση του μετανάστη από τον λαό της χώρας υποδοχής, τον υποχρεώνει να μένει σε υποβαθμισμένες χώρες, ν' αμείβεται με το πιο χαμηλό ημερομίσθιο και ν' αποκομίζει απ' αυτόν προσβάλλονται με διάφορους τρόπους, μεγαλύτερα κέρδη. Η πολιτική αυτή οδηγεί μοιραία σε λιγότερη ειλικρίνεια και σεβασμό του μετανάστη στην χώρα υποδοχής και τους κατοίκους της.

Τέλος ένα ακόμα πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο μετανάστης είναι η εύρεση κατοικίας. Τα χρήματα του μετανάστη δεν επαρκούν για την ενοικίαση σπιτιού με αποτέλεσμα να διαμένουν σε δημόσιους χώρους ή να νοικιάζουν σπίτια ομαδικά. Αλλά πολλές φορές το πρόβλημα δεν είναι μόνο τα χρήματα που τους εμποδίζουν να νοικιάσουν σπίτι, αλλά και οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες οι οποίοι

αποφεύγουν τους μετανάστες. Έτσι οι μετανάστες βιώνουν για άλλη και φορά κοινωνικό αποκλεισμό.

4.1.2 Επιπτώσεις για την χώρα υποδοχής

Οι επιπτώσεις μετανάστευσης είναι επίσης σημαντικές και για την χώρα υποδοχής των μεταναστών καθώς πολλές από αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, ισχύουν από αντίθετη άποψη. Σημαντική είναι η αλλοίωση της δημογραφικής εμφάνισης και η δομή της χώρας υποδοχής, όπου οι μετανάστες είναι συνήθως άντρες νεαρής ηλικίας και αυτό επιφέρει αύξηση του πληθυσμού και αλλαγή της δομής του.

Από οικονομική άποψη η χώρα υποδοχής οφείλεται σημαντικά από τους μετανάστες. Χρησιμοποιώντας ανειδίκευτους εργάτες έχει μηδαμινό κόστος και επιπλέον, η νοοτροπία και η κοινωνική δομή της χώρας διαταράσσεται καθώς τα άτομα ή οι ομάδες που μεταναστεύουν μεταφέρουν μαζί και τα ήθη και έθιμα και τις απόψεις τους για τα διάφορα κοινωνικά θέματα όπως, η θρησκεία, η παιδεία, ηθική και διάφορες αξίες επηρεάζουν η παραμονή τους.

Άλλη μία αξιοσημείωτη επίπτωση της εισροής ξένου πληθυσμού σε μια χώρα είναι η δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και αντιδράσεων ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και τους μετανάστες. Οι αντιδράσεις αυτές καταλήγουν συχνά στην δημιουργία ρατσιστικών τάσεων εκ μέρους των μόνιμων κατοίκων, που δεν αποδέχονται τους μετανάστες στην οικονομία τους ή στην καθημερινή τους ζωή και προσπαθούν να τους απορρίψουν ή να τους περιορίσουν όσο το δυνατόν πιο πολύ σε περιορισμένες γεωγραφικές περιοχές, που πολλές φορές αποτελούν «Γκέτο» και περιορίζονται σε ορισμένους μόνο κλάδους της οικονομίας και των γενικότερων δραστηριοτήτων τους, στην χώρα υποδοχής. Ο ρατσισμός αυτός αποτελεί συνήθως, μόνιμη αιτία προστριβών και εγκληματικών ενεργειών ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Τέλος, σε αρκετές χώρες παρατηρείται κάποιος συσχετισμός ανάμεσα στην μετανάστευση και την εγκληματικότητα, αν και πολλές έρευνες σχετικά με το θέμα δεν συμφωνούν πάντα μεταξύ τους. Είναι όμως γεγονός, ότι πολλοί από τους μετανάστες ζουν, τουλάχιστον στην αρχή, κάτω από άθλιες συνθήκες και οι διάφορες παρατηρήσεις που σχετίζονται μ' αυτό αποδεικνύουν ότι η εγκληματικότητα της πρώτης γενιάς των μεταναστών ήταν και είναι γενιά, κάπως μειωμένη λόγω της ανασφάλειας που αισθάνονται και του φόβου που υπάρχει ότι σε περίπτωση παρανομίας θα απέλθουν από την φιλοξενούσα χώρα. Αντίθετα, η

ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ.

εγκληματικότητα της δεύτερης γενιάς εμφανίζεται, με βασικά αίτια την ελλιπή ένταξη και την περιθωριοποίηση της, περισσότερο αυξημένη.

4.2 ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.2.1 Διάδοση της Ελληνικής Γλώσσας

Ο κάθε πολιτισμός έχει το χώρο του, αλλά ο χώρος αυτός είναι ανοιχτός προς τον άλλον. Αυτό είναι προϋπόθεση για την επιβίωση του κάθε πολιτισμού. Η υποδοχή του καινούριου είναι πρόοδος. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η μόνη μοιρασιά που κάνει πλουσιότερους αυτούς που μοιράζονται, είναι μοιρασιά των πολιτισμικών αγαθών. Το άνοιγμα νέων οριζόντων ήταν και είναι πολιτισμικό αίτημα. Η διευρυμένη κοινωνία είτε ως ιδεολογία είτε ως τρόπο ζωής, είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο. Η διαπολιτισμική αγωγή είναι μια ανάγκη της εποχής μας, κατά την οποία έθνη και πολιτισμοί βρίσκονται σε μια διαδικασία αλληλοπροσέγγισης και έχει καταστεί πλέον αυτονόητη η διεθνοποίηση της πολιτικής, της οικονομίας και των δυνατοτήτων επικοινωνίας. Οι μετανάστες λοιπόν, που έρχονται στην Ελλάδα μαθαίνουν να μιλούν την Ελληνική γλώσσα, και στέλνουν τα παιδιά τους στα ελληνικά σχολεία. Αυτοί οι μετανάστες όταν βρεθούν στην χώρα τους διαδίδουν την Ελληνική γλώσσα τα ελληνικά ήθη και έθιμα τον ελληνικό πολιτισμό και κουλτούρα με αποτέλεσμα την εξάπλωση. Η εξάπλωση της ελληνικής γλώσσας μπορεί να οδηγήσει στην εγκαθίδρυση της σε μια βασική για άλλες χώρες γλώσσα. Ο ελληνικός τρόπος ζωής και γενικά η Ελλάδα γίνεται ευρύτερα γνωστή και αποτελεί πρότυπο για τις χώρες αυτές.

4.2.2 Αύξηση του Πληθυσμού

Οι χιλιάδες μετανάστες (πολλοί από τους οποίους λαθρομετανάστες) από διάφορες χώρες των Βαλκανίων – ιδιαίτερα από Αλβανία, της Μέσης Ανατολής, της Ασίας και της Αφρικής που έφθασαν στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια ζουν, εργάζονται και γεννούν τα παιδιά τους εδώ. Τα δημόσια νοσοκομεία δίνουν την περιγραφική εικόνα για τη γεννητικότητα των αλλοδαπών γυναικών. Αν και προσφέρουν στην οικονομική ζωή του τόπου – συχνά υπό συνθήκες εκμετάλλευσης – και υπάρχει το ενδεχόμενο κάποιοι να μείνουν μόνιμα στη χώρα μας, δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προοπτική τα τους να αποτελέσουν τμήμα του μελλοντικού ελληνικού πληθυσμού που θα ανανεώσει τις γερασμένες στατιστικές του δημογραφικού μας ζητήματος.

Τα παιδιά των μεταναστών θα αποτελέσουν αυριανούς Έλληνες πολίτες, θα μάθουν την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό, θα υπηρετήσουν στον ελληνικό στρατό, θα προσφέρουν την εργασία τους στην ελληνική οικονομία και θα βοηθήσουν στο να εμποδιστεί η γήρανση του πληθυσμού με όλες τις αρνητικές συνέπειες που έπονται και που αναφέρθηκαν παραπάνω.

4.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.3.1 Επιπτώσεις στη δομή των αξιών του ελληνικού λαού

Οι μετανάστες στην Ελλάδα προέρχονται από διάφορα κράτη και έχουν έρθει για διάφορους λόγους. Με την είσοδο τους φέρνουν μαζί τους τα ήθη και τα έθιμα και γενικά των τρόπο ζωής και την νοοτροπία μιας άλλης κοινωνίας. Της κοινωνίας στην οποία ζούσαν πριν εγκατασταθούν στην Ελλάδα.

Συνήθως οι συνήθειες τους και ο τρόπος ζωής τους διαφέρει κατά πολύ από τον Ελληνικό, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα από μια πλευρά οι μετανάστες να προσπαθούν να επιβιώσουν στον νέο αυτό τρόπο ζωής και από την άλλη η ελληνική κοινωνία να γίνει δέκτες των καινούριων αυτών στοιχείων τα οποία πρέπει να τα ενσωματώσει στο εσωτερικό της. Η όλη αυτή διαδικασία είναι αρκετά δυσχερής και αρκετές φορές βρίσκει απρόθυμους και επιφυλακτικούς τους Έλληνες να δεχτούν τις νέες αυτές καταστάσεις, διότι προκαλείται φόβος για απώλεια ελέγχου των συνόρων της χώρας και διάβρωση της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας. Η απειλή της αλλοίωσης της εθνικής ταυτότητας έχει εκφραστεί από πολλούς με αποτέλεσμα να εντάσσονται συναισθήματα ξενοφοβίας και ρατσισμού απέναντι στις μειονότητες που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας.¹⁰

4.3.2 Ρατσισμός και Ξενοφοβία

Κατά τη διαδικασία της εκ νέου κοινωνικοποίησης των αλλοδαπών στις αξίες, τα ήθη και στα σύμβολα της νέας τους «πατρίδας», σε πολλές περιπτώσεις οι

1. ¹⁰ Αμήρα, Α. (1980) «Κοινωνικό - οικονομικά χαρακτηριστικά και κίνητρα μεταναστεύσεως των Ελλήνων επιστημόνων που επαναπατρίστηκαν την περίοδο 1960/1971», μετανάστες στην Ελλάδα, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών σελ: 225-230.

αυτόχθονες διατηρούν καχυποψία, φόβο και αρνητική στάση απέναντι στο ξένο, στο διαφορετικό.

4.3.3 Ρατσισμός στην καθημερινή ζωή

Οι Έλληνες παρόλο που είναι λαός ο οποίος έχει ζήσει την μετανάστευση, παρουσιάζει επιφυλακτικός και αρνητικός απέναντι στους μετανάστες που έρχονται στην Ελλάδα. Οι Έλληνες δεν θέλουν τους μετανάστες, αποφεύγουν κάθε επαφή μαζί τους, τους θεωρούν επικινδύνους, εγκληματίες, και υπεύθυνους για καθετί αρνητικό συμβαίνει στην ελληνική κοινωνία. Είναι φανερό η αρνητική αντιμετώπιση τους, δεν τους βάζουν στα σπίτια τους, δεν κάνουν παρέα μαζί τους, και γενικά προσπαθούν με κάθε τρόπο να μην βρεθούν στο ίδιο μέρος με τους μετανάστες.

Η αντίδραση αυτή των Ελλήνων είναι φυσιολογική αφού ο Ελληνικός λαός βρέθηκε απροετοίμαστος μπροστά στο μεγάλο αυτό κύμα των μεταναστών που κατέκλυσε την Ελληνική κοινωνία. Την όλη αυτή κατάσταση δυσχεραίνουν ακόμα περισσότερο τα ΜΜΕ τα οποία παρουσιάζουν τους μετανάστες εγκληματίες και κλέφτες γκετοποιώντας έτσι μια κατάσταση η οποία θέλει υπεύθυνους για όλα τους ξένους. Όλα αυτά έχουν σαν συνέπεια την δημιουργία κλίματος εχθρότητας και καχυποψίας απέναντι στους ξένους με άμεσο αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση τους και την δημιουργία συγκρούσεων που μόνο αρνητικά αποτελέσματα προκαλεί στην κοινωνία, που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς κόσμους ανήμπορη να τους δαμάσει και να τους επιβληθεί. Δημιουργείται μια εμπόλεμη ζώνη μεταξύ των Ελλήνων και των μεταναστών.

4.3.4 Ρατσισμός στην εργασία

Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι δέχονται τις δουλειές στις οποίες αρνείται να απασχοληθεί το ντόπιο εργατικό δυναμικό, με βασικό στόχο να αποταμιεύσουν όσο το δυνατόν περισσότερα χρήματα, για να δημιουργήσουν στην χώρα τους μια μικρή επιχείρηση.

Έτσι οι εργοδότες, εκμεταλλεύονται την ανάγκη τους για δουλειά, απασχολούν ξένους εργαζόμενους περισσότερο από τον νόμιμο χρόνο σε βαριές, ανειδίκευτες, βρώμικες και κακοπληρωμένες δουλειές. Οι ξένοι που εργάζονται χωρίς άδεια εργασίας δεν έχουν δικαίωμα να διεκδικήσουν την νόμιμη αμοιβή και κοινωνική ασφάλιση. Δεν έχουν σταθερή απασχόληση, ούτε δικαίωμα σε κοινωνικές

υπηρεσίες, συνδικαλισμό ή επιδόματα ανεργίας. Όταν η παράνομη απασχόληση τους αποκαλύπτεται, απελαύνονται. Έτσι, συνιστούν ένα πειθήνιο εργατικό δυναμικό, το οποίο επειδή δεν προστατεύεται από κανένα, αποφέρει τεραστία κέρδη σε όλους σχεδόν τους τομείς της ελληνική οικονομίας και κυρίως στην ανθούσα παραοικονομία.

Οι μετανάστες αμείβονται με τα χαμηλότερα ημερομίσθια. Δουλεύουν ανασφάλιστοι, δεν έχουν ωράριο, το 40ωρο είναι για αυτούς κάτι άγνωστο, ο συνδικαλισμός, η απεργία και η διεκδίκηση είναι ανύπαρκτα, ενώ η εκμετάλλευση της εργατικής τους δύναμης είναι εξοντωτική. Έχουν προβλήματα στέγης, ζουν πολλοί μαζί, για να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, επειδή οι ιδιοκτήτες, συχνά, τους νοικιάζουν τα διαμερίσματα ακριβότερα, απομονωμένοι εξ αιτίας της γλώσσας και των διαφορετικών παραδόσεων, μακριά από τις οικογένειες τους. Έτσι πέφτουν πολλές φορές θύματα εμπόρων ναρκωτικών, κάνοντας τα βαποράκια καθώς και άλλες παρανομίες επειδή ακριβώς αισθάνονται παράνομοι και ανασφάλιστοι. Για αυτό κάνουν οτιδήποτε προκειμένου να εξασφαλισθούν τα μπρος το ζην όπως επίσης ανέχονται και οτιδήποτε. Όλη αυτή η κατάσταση εκμετάλλευσης και εξαθλίωσης που έχει επιβληθεί στο ξένο δυναμικό, το έχει εξαναγκάσει να ζει στο περιθώριο της κοινωνίας. Έτσι οι μετανάστες δεν μπορούν να ενταχθούν στο κοινωνικό ιστό. Αντίθετα «γκετοποιούνται» και απομονώνονται από τα ζωντανά και δημιουργικά ρεύματα της ελληνικής κοινωνίας με αποτέλεσμα να εμφανίζονται ως κοινωνική ομάδα και αυξημένη εγκληματικότητα η οποία πρέπει να πούμε δεν είναι αναλογικά μεγαλύτερη από των Ελλήνων συναδέλφων τους.

4.3.5 Εκμετάλλευση των γυναικών – Κυκλώματα

Η μάχη του σύγχρονου δουλεμπορίου είναι έργο από δύσκολο ως καταδικασμένο σε αποτυχία. Καθημερινά εισέρχονται στην χώρα μας δεκάδες μετανάστες λαθραία από διάφορους δουλεμπόρους οι οποίοι μοναδικό σκοπό έχουν την εκμετάλλευση τους στην ελληνική αγορά. Η εκμετάλλευση στην αγορά εργασίας κυρίως για άτομα από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και η εμπορία γυναικών με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση παραμένουν μια σοβαρή πτυχή του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελλάδα. Σκοπό βεβαίως της διακίνησης των σύγχρονων κυκλωμάτων δεν αποτελεί μόνο η σεξουαλική εκμετάλλευση των θυμάτων, αλλά και η εξώθηση τους σε αναγκαστικούς γάμους, σε οικιακή και μαύρη εργασία.

Τα ποσοστά της διακίνησης και της δουλεμπορίας των μεταναστών είναι υψηλά, ενώ ως χώρες προέλευσης των θυμάτων έχουν καταγραφεί οι: Ρωσία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Αλβανία, Μολδαβία, Γεωργία, Σλοβακία, Γιουγκοσλαβία, Ουκρανία, Λιθουανία, Λετονία και Λευκορωσία. Οι δράστες των εγκλημάτων είναι Έλληνες, Αλβανοί, Ρουμάνοι, Ρώσοι, Βούλγαροι, Ουκρανοί καθώς και υπήκοοι αφρικανικών χωρών.

Στην αρχή οι δουλέμποροι υπόσχονται στις κοπέλες μια καλύτερη ζωή παραπλανώντας τις στον τόπο διαμονής τους ή μιλώντας για δουλειές κυρίως σε κέντρα, ενώ αργότερα ασκώντας ψυχολογική και σωματική βία τις εξαναγκάζουν να εκδίδονται ή να εξυπηρετούν τις ορέξεις μιας απαιτητικής πελατείας.

Δυστυχώς τα θύματα αυτού του είδους της εκμετάλλευσης σπάνια οδηγούνται σε καταγγελίες αφού κινδυνεύουν αν παρουσιαστούν στην αστυνομία να απελαθούν.

4.3.6 Ρατσισμός στο σχολείο

Οι Έλληνες μαθητές παρουσιάζουν επιφυλακτικοί και καχύποπτοι απέναντι στους ξένους συμμαθητές τους. Αποφεύγουν να κάνουν παρέα μαζί τους, να παίζουν μαζί τους και γενικά δεν τους θέλουν στα σχολεία τους. Τα θεωρούν κατώτερα παιδιά και φοβούνται.

Βέβαια υπεύθυνα για αυτό δεν μπορεί να θεωρηθούν τα παιδιά αλλά η ίδια η κοινωνία η οποία δημιουργεί την αίσθηση στα Ελληνόπουλα ότι τα παιδιά των μεταναστών είναι επικίνδυνα.

Τα ΜΜΕ με την παρουσίαση εγκληματικών ενεργειών που γίνονται από ξένους μετανάστες, η εικόνα των παιδιών στα φανάρια που ζητιανεύουν για λεφτά, η ίδια η οικογένεια η οποία στην προσπάθεια της να προστατέψει τα παιδιά της προσπαθεί να τα απομακρύνει από αυτά τα παιδιά θεωρώντας τα επικίνδυνα. Έχουν δημιουργήσει ένα χάσμα μεταξύ των ελληνοπούλων και των ξένων παιδιών. Το χάσμα αυτό δημιουργεί αρνητικές συνέπειες για την Ελληνική κοινωνία, αφού όλα αυτά τα παιδιά που θα αποτελέσουν τους αυριανούς πολίτες της Ελλάδας βρίσκονται σε τόσο μεγάλη απόσταση μεταξύ τους.

Είναι λοιπόν φυσικό επακόλουθο τα παιδιά των μεταναστών να δημιουργούν δικές τους ομάδες, να αποφεύγουν να φοιτήσουν στα Ελληνικά σχολεία και γενικά να αποστασιοποιούνται από την Ελληνική κοινωνία. Φυσικά υπεύθυνος για όλη την κατάσταση δεν μπορεί να θεωρηθεί ο ελληνικός λαός ο

οποίος βρέθηκε απροετοίμαστος και ανενημέρωτος μπροστά στην μεγάλη αυτή εισροή ξένων στην Ελλάδα.

4.3.7 Εγκληματικότητα

Η αύξηση εγκληματικότητας σε αρκετές χώρες συσχετίζεται ανάμεσα στην μετανάστευση και την εγκληματικότητα, αν και πολλές έρευνες σχετικά με το θέμα δεν συμφωνούν πάντα μεταξύ τους. Είναι όμως γεγονός ότι πολλοί από τους μετανάστες ζουν, τουλάχιστον στην αρχή, κάτω από άθλιες συνθήκες και οι διάφορες παρατηρήσεις που σχετίζονται μ' αυτό αποδεικνύουν ότι η εγκληματικότητα της πρώτης γενιάς των μεταναστών ήταν και είναι γενικά, κάπως μειωμένη λόγω της ανασφάλειας που αισθάνονται και του φόβου που υπάρχει ότι σε περίπτωση παρανομίας θα απελαθούν από την φιλοξενούσα χώρα. Αντίθετα, η εγκληματικότητα της δεύτερης γενιάς εμφανίζεται, με βασικά αίτια στην ελλιπή ένταξη και την περιθωριοποίηση της, περισσότερο αυξημένη.

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια διαπιστώνεται αύξηση των κακουργημάτων. Αντίθετα οι τελεσίδικα καταδικασθέντες είναι λιγότεροι, Ληστείες, κλοπές παράβαση νομοθεσίας περί ναρκωτικών, ακόμα και βιασμοί παρουσιάζουν έντονη ανοδική πορεία.

Η υπέρ αντιπροσώπευση των μεταναστών στις ανθρωποκτονίες μπορεί να ερμηνευτεί σε συνάρτηση είτε με τις ιδιότητες του θύματος είτε με τις ειδικές συνθήκες καθώς είναι γνωστό αφενός ότι πολλοί φόνοι έχουν να κάνουν με ξεκαθάρισμα λογαριασμών, που έχουν δημιουργηθεί παλαιότερα στην χώρα τους, και αφετέρου ότι τα εγκλήματα επιβίωσης στην ακραία τους μορφή και κάτω από την πίεση της παρανομίας μπορεί να οδηγήσουν σε ανώφελο φόνο.

Στις ληστείες διαρρήξεις οι Ρουμάνοι έχουν ισχυρή ομάδα, στη λαθρομετανάστευση οι Ιρακινοί, στα ναρκωτικά οι Τούρκοι και άλλοι Ασιάτες, στη σεξουαλική εκμετάλλευση οι Ουκρανοί, οι Ρώσοι και άλλοι. Κατά συνέπεια τόσο στην ποσοτική όσο και στην ποιοτική ανάλυση της εγκληματικότητας των αλλοδαπών και ειδικότερα των οικονομικών μεταναστών δεν υπάρχει ομοιογένεια, ίδιοι ρυθμοί ή αναλογίες, ούτε χωρεί η ίδια ερμηνεία εκτός από περιπτώσεις που πρόκειται για «κρίκους» ενός ενιαίου οργανωμένου συστήματος, π.χ. ρωσικά συνδικάτα εγκλήματος.

Όλοι οι μελετητές ερευνητές συμφωνούν ότι ο μέσος όρος του εγκλήματος των οικονομικών μεταναστών δεν υπερβαίνει το 4% της γενικής

εγκληματικότητα, είναι δηλαδή σχεδόν ευθέως ανάλογο ποσοστό του υπολογισμένου αριθμού τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ – ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

5.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Η έννοια ρατσισμός προέρχεται από τη λέξη «ράτσα» που σημαίνει γένος, φυλή. Η έννοια της ράτσας έχει ιστορία τεσσάρων αιώνων, σε αντίθεση με αυτή του ρατσισμού που για πρώτη φορά εμφανίστηκε μόλις στο μεσοπόλεμο και απέκτησε μεταγενέστερα «το χαρακτήρα πολεμικής με στόχο το δόγμα της φυλετικής ανισότητας των ανθρώπων» (Παπαδημητρίου, 2002: 41).

Ο ρατσισμός όμως με την έννοια της κοινωνικής διάκρισης είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο. Όπως αναφέρει και ο Immanuel Geiss «μορφές «πρωτογενούς» ή οιονεί ρατσισμού συναντούμε σε όλες ανεξαιρέτως τις ιστορικές κοινωνίες» (Παπαδημητρίου, 2002:41). Στην μορφή του πρωτογενούς ρατσισμού κυρίως θεωρούνται ότι ανήκουν οι κοινωνικές διακρίσεις ενάντια «των «ανέγγιχτων» στο ινδικό σύστημα της κάστας, το αίσθημα της πολιτιστικής υπεροχής των αρχαίων Ελλήνων απέναντι στους «βαρβάρους», η αρνητική αντιμετώπιση των μαύρων στο αραβικό κόσμο του Μεσαίων.

Πάνω σε αυτό το σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο, που υπάρχει, όπου υπάρχει και ανθρώπινη κοινωνία έχουν γραφτεί πολλοί ορισμοί, κάπου από τους οποίους θα αναφέρουμε παρακάτω. Σύμφωνα με το παραδοσιακό ορισμό ρατσισμός είναι «το δόγμα με το οποίο ανθρώπινες ιδιότητες και ικανότητες είναι φυλετικά προσδιορισμένες. Το ανθρώπινο γένος είναι διαιρεμένο σε «φυλές» οι οποίες βρίσκονται μεταξύ τους σε σχέση «ανωτερότητας» ή «κατωτερότητας» ανάλογα με τα κληρονομικού χαρακτήρα βιολογικά τους γνωρίσματα» (Παπαδημητρίου, 2002:41). Ο παραπάνω ορισμός δίνει έμφαση στα βιολογικά χαρακτηριστικά που μπορούν να προκαλέσουν ρατσισμό, χωρίς έτσι να μπορεί να συμπεριλάβει τα ψυχοκοινωνικά και πολιτισμικά επιχειρήματα του σημερινού ρατσισμού, καθώς και τις θεσμοποιημένες μορφές κοινωνικών διακρίσεων.

Ρατσισμός είναι να θεωρούμε κάποια άλλη ομάδα ανθρώπων ως κατώτερη ή ακόμη και άξια περιφρόνησης, λόγω της φυλετικής ή εθνικής τους καταγωγής. Ο ρατσισμός ισούται με την απόρριψη των ατόμων λόγω της διαφορετικότητάς τους, τα οποία μέσα από την πίεση που δέχονται οδηγούνται στην αδυναμία άσκησης κάποιων δικαιωμάτων. Είναι οποιαδήποτε στάση, συμπεριφορά ή πεποίθηση που

στρέφεται εναντίον κάποιας κοινωνικής ομάδας λόγω της εθνικότητας, της φυλής ή του χρήματος των μελών της.

Με λίγα λόγια είναι η κατάσταση μέσα στην οποία ομάδες ανθρώπων ιεραρχούνται με βάση τις διαφορές τους και αναπαριστάνεται συμβολικά με έμφαση στα κοινωνικά, πολιτιστικά και βιολογικά τους χαρακτηριστικά.

Ένας άλλος ορισμός περιγράφει τον ρατσισμό ως «ένα σύνολο πεποιθήσεων, ιδεολογικών και διαδικασιών που εδραιώνουν διακρίσεις εναντίον άλλων ατόμων με βάση τη συμμετοχή τους σε ορισμένες ομάδες» (Δημάκη και Λαμπίρη, 1998:145). Κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που φέρουν τα μέλη μιας ομάδας, αξιολογούνται ως αρνητικά και χρησιμοποιούνται ως δικαιολογία για την διάκριση που αυτά υφίσταται.

Ρατσισμός σύμφωνα με τον Mosse, χαρακτηρίζεται από μια ολότητα. Καλύπτει ολόκληρη την ανθρώπινη προσωπικότητα, τα βλέμματα, την συμπεριφορά και την νοημοσύνη. Είναι μια παγκόσμια αντίληψη τόσο ολοκληρωμένη όσο άλλες ιδεολογίες, που εξελίχθηκαν κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, όπως ο σοσιαλισμός και ο συντηρητισμός. Πράγματι, με την αξίωση του στην σταθερότητα και σε μια αλήθεια που ξεπερνάει τα όρια του ατόμου, ο ρατσισμός μπορεί να αποκαλέσει ως πολιτιστική θρησκεία και όπως κάθε σύστημα αρχών μια θρησκείας, δημιουργεί το δικό του κόσμο με μύθους και σύμβολα. Οι φυλετικοί μύθοι είναι αρκετά γνωστοί, ανησυχούν, για τις προελεύσεις από μακριά, τις δυσκολίες και τους θριάμβους μια φυλής, οδηγώντας σε εξαγορά όταν κερδίζονται οι πόλεμοι των φυλών. Ο ρατσισμός απευθυνόταν και απευθύνεται στην ίδια επιθυμία για σταθερότητα και εξαγορά, είναι πάντα συγκεντρωμένος και δεν αφήνει τίποτα να αλλάξει.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η προσέγγιση του Taguieff, για τον οποίο ο ρατσισμός έχει τρεις ξεχωριστές διαστάσεις. Ο ρατσισμός λοιπόν αποτελείται από 1) τρόπους σκέψης που περιλαμβάνουν γνώμες, πεποιθήσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις, 2) τρόπους δράσης, δηλαδή πρακτικές, συμπεριφορές, ενέργειες με τις οποίες εκδηλώνεται και 3) ιδεολογικές συνθέσεις τις οποίες αποτελούν οι διάφορες θεωρίες δόγματα στις οποίες βασίζεται ο ρατσισμός.

Ο ρατσισμός ξεκινά αναμφίβολα από προκαταλήψεις που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά. Οι ρατσιστές έχουν προσχηματισμένες αρνητικές ιδέες για τα

άτομα των άλλων φυλών. Τις προκαταλήψεις αυτές τις υποστηρίζουν, εστιάζοντας στις άσχημες πλευρές που παρουσίαζαν οι άνθρωποι των άλλων φυλών.

Το φαινόμενο αυτό συνδέεται μερικές φορές με τον εθνικισμό που ορίζεται ως «η υπερβολική αγάπη για το έθνος και η αποκλειστική προσήλωση στα εθνικά ιδανικά και στα στοιχεία που συγκροτούν την μοναδικότητα του» (Τσότσικας, 1997: 239). Αρκετά έθνη βλέπουν τους άλλους σαν βιολογικά κατώτερους, σαν να ανήκουν σε μια κατώτερη φυλή, σαν να είναι φτιαγμένοι από κατώτερο υλικό.

5.1.1 Μορφές ρατσισμού

Με βάση τον τρόπο εκδήλωσης του φαινομένου, υπάρχει ο λανθάνοντας ρατσισμός που ορίζεται ως «μία μορφή μοντέρνου ή συμβολικού ρατσισμού, όπου το αξιακό σύστημα του ατόμου δεν επιτρέπει να εκδηλώσει αρνητική στάση και συμπεριφορά με αποτέλεσμα να απωθείται ακόμα και από τη συνείδηση του ατόμου και να μην εκδηλώνεται πάρα μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις» (Rerez & Mugny 1996 στο Κούτρα, 2007: 34). Δηλαδή ένα άτομο αισθάνεται ότι έχει ρατσιστική διάθεση απέναντι σε μια συγκεκριμένη ομάδα, αλλά οι αξίες που πρεσβεύει σαν άνθρωπος τον εμποδίζει να κάνει πράξη αυτό που πραγματικά βιώνει και αισθάνεται.

Άλλη μία μορφή του ρατσισμού είναι ο Νεορατσισμός, οι λόγοι εμφάνισης του, είναι κυρίως οικονομικοί και στόχος του είναι οι μετανάστες και οι ξένοι εργάτες. Τα άτομα που συνήθως βιώνουν αυτή την μορφή ρατσισμού είναι επί το πλείστον άνεργοι και στερούνται οικονομική ασφάλεια. Ο Νεορατσισμός είναι «η μαζική κατηγοριοποίηση των μεταναστών σε μεγάλες ομάδες ανεξάρτητα από τις οποίες ιδιαιτερότητες τους, η οποία στην συνέχεια οδηγεί στην ανάπτυξη αρνητικών στερεοτύπων» (Balibar 1988 στο Κούτρα 2007:38). Μια από τις εκδηλώσεις του φαινομένου, παρατηρείται στην Αμερική από τους Κινέζους, τους Ιάπωνες και τους Βιετναμέζους τους προκαλούν σχιστομάτηδες.

Στη συνέχεια θα αναφέρουμε τις μορφές του ρατσισμού. Με κριτήριο αν είναι εμφανής ή όχι, διακρίνουμε τρεις υποκατηγορίες. Πρώτα ο μεμονωμένος ρατσισμός «αποτελείται από τις προφανείς πράξεις ατόμων, οι οποίες μπορούν άμεσα να προκαλέσουν το θάνατο, τον τραυματισμό» (Κούτρα, 2007:35).σχετίζεται με ατομικές πράξεις αδικία που ίσως υποστηρίζονται από προσωπικές πεποιθήσεις στερεοτύπων. Ύστερα ο θεσμικός ρατσισμός είναι δομημένος μέσα στους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς. Εμφανίζεται στις

πράξεις φορέων και κυβερνήσεων, όταν κάνουν διακρίσεις είτε σκόπιμα είτε έμμεσα εναντίον συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων για να περιορίσουν τα δικαιώματα τους. Ο θεσμικός ρατσισμός είναι περισσότερο δυσδιάκριτος και λιγότερο ορατός και αναγνωρίσιμος αλλά όχι λιγότερο καταστρεπτικός για την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. Αποτελεί πτυχή του δομικού ρατσισμού. Εκφράζεται σε όλα τα υποσυστήματα της κοινωνίας (εργασία, εκπαίδευση, υγεία) και ενισχύει τον κοινωνικό ρατσισμό. Αποτελεί εμπόδιο κοινωνικής ένταξης στους θεσμούς.

Ο δομικός ρατσισμός που αναφέραμε παραπάνω, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τους τρόπους με τους οποίους η ιστορία, η ιδεολογία, οι δημόσιες πολιτικές, οι θεσμικές πρακτικές, και ο πολιτισμός αλληλεπιδρούν για να διατηρήσουν μια φυλετική ιεραρχία που επιτρέπει στα προνόμια να συνδέονται με τη λευκότητα και τα μειονεκτήματα να συνδέονται με το χρώμα. Ο δομικός ρατσισμός προτείνει ότι τα άτομα δεν έχουν καμία δύναμη να επηρεάσουν την ευημερία τους. Τα άτομα δεν θα έπρεπε να έχουν ευθύνη για τις ζωές τους;

Τέλος ο πολιτισμός είναι ο συνδυασμός των δύο παραπάνω είναι «οι ατομικές και θεσμικές εκφράσεις ανωτερότητας της πολιτισμικής κληρονομιάς μια φυλής από μια άλλη» (θρησκεία – φιλοσοφία – ιδεολογία – αξίες – ανάγκες – πιστεύω) (Κουτρά, 2007:36). Όπως αναφέρει και ο Taguieff ο πολιτισμός ή διαφορικός ρατσισμός εμφανίζεται ως «η αντίδραση στην κινητικότητα των ανθρώπων, που οδηγεί στη συνάθροιση ατόμων με διαφορετική καταγωγή και κουλτούρα στα ίδια μέρη, με σκοπό να ξανά βάλει τον καθένα στη θέση που ανήκει» (Taguieff, 1998:61).

Στη συνέχεια θα κάνουμε μια σύντομη αναφορά στις αιτίες και τις συνέπειες του ρατσισμού.

5.1.2 Τα Αίτια του Ρατσισμού

- ✓ **Ψυχολογικά:** η τάση του ανθρώπου και κάθε λαού για διάκριση και να φαίνονται ανώτεροι από κάποιους άλλους. Οι συμπεριφορές αυτές τους κάνουν να βρίσκονται ελαττώματα ή να υποτιμούν τους άλλους και κυρίως εκείνους που μπορούν να τους απειλήσουν.
- ✓ **Κοινωνικά – οικονομικά:** οι διακρίσεις προέρχονται από προσπάθειες ορισμένων λαών ή ανθρώπων να εκμεταλλευτούν και να έχουν κοινωνικά και οικονομικά οφέλη σε βάρος κάποιων άλλων.

- ✓ **Ιστορικά:** στην προσπάθεια υπεράσπισης της εθνικής ιστορίας και παράδοσης.
- ✓ **Θρησκευτικά:** θρησκευτικές προλήψεις που τους παρουσιάζουν σαν άπιστους και δεν αποδεχόμαστε τα πιστεύω τους.
- ✓ **Σκόπιμη και κατευθυνόμενη πληροφόρηση – προπαγάνδα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ).**

5.1.3 Οι Συνέπειες του Ρατσισμού

- ✓ Προσβάλλει την ανθρώπινη προσωπικότητα
- ✓ Συντελεί στην εκμετάλλευση και την υποδούλωση των ανθρώπων και των λαών.
- ✓ Καλλιεργεί πάθη, μίσος, φανατισμό, αντεκδίκηση, περιφρόνηση.
- ✓ Προκαλεί κοινωνικές αναταραχές, εξεγέρσεις, αιματοχυσίες, εγκλήματα.
- ✓ Προκαλεί αδικίες, κοινωνικές ανισότητες.

Ολοκληρώνοντας θα αναφερθούμε στο άρθρο 5 & 2 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας του, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών πεποιθήσεων» (Εφημερης της Κυβερνήσεως, 2001: 2). Όμως δεν είναι λίγες οι φορές που εφαρμόζονται, πρακτικές διακρίσεων που παραβιάζουν θεμελιώδεις αρχές του Κράτους Δικαίου. Παρόλο που η χώρα μας έχει υπογράψει όλες τις διεθνείς συμβάσεις που αφορούν το σεβασμό και την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, οι αυθαιρεσίες στο χώρο της δημόσιας διοίκησης και προκατειλημμένη συμπεριφορά των οργάνων του κράτους απέναντι σε μέλη μειονεκτικών ομάδων, είναι μία πραγματικότητα. Συμπερασματικά θεωρούμε ότι οι μετανάστες πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν μόνιμοι νέοι πολίτες, παρά σαν προσωρινοί φιλοξενούμενοι.

5.2 ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ

Τα τελευταία χρόνια με τις πληθυσμιακές αλλαγές και δημογραφικές ανακατατάξεις που έχουν συμβεί σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της μαζικής μετακίνησης πληθυσμών προς αναζήτηση νέας πατρίδας. Παλαιότερα δεν θα σκεφτόμασταν ποτέ την Ελλάδα σαν μια χώρα υποδοχής μεταναστών, καθώς ήταν αποκλειστικά χώρα αποστολής. Αλλά εδώ και πολλά χρόνια όπως αναφέραμε σε προηγούμενη ενότητα έχει γίνει προορισμός ενός μεγάλου αριθμού μεταναστών. Μια νέα πραγματικότητα δημιουργείται. Η κοινωνία μας εμπλουτίζεται με συνανθρώπους μας, που έχουν διαφορετική εθνικότητα, άλλη πολιτισμική ταυτότητα άλλη θρησκεία, με τους οποίους και πρέπει να συνυπάρξουμε. Τα φαινόμενα της ξενοφοβίας που παρατηρούνται, προέρχονται από τον φόβο προς το ξένο, το διαφορετικό ή αλλιώς το άγνωστο.

Η ξενοφοβία ως φαινόμενο και ως έννοια μπορεί να οριστεί ως «μια αρνητική στάση ή φόβος απέναντι σε άτομα ή ομάδες που διαφέρουν ή θεωρείται ότι διαφέρουν σε κάποιο βαθμό από την οικεία ομάδα» (Hjerm, 2004:43). Εκφράζει το φόβο μια ομάδας απέναντι σε μία άλλη, φόβο που συνοδεύεται από μια αρνητική διάθεση των μελών της οικείας ομάδας να αποδεχθούν ως νέα μέλη άτομα που θεωρούνται διαφορετικά. Αναφέρεται δηλαδή στη συλλογική αρνητική διάθεση να γίνουν δεκτά να μέλη που δεν παρουσιάζουν στοιχεία κοινότητας στην εκάστοτε κοινωνία. Ένας φόβος ή μια απέχθεια των ανθρώπων για άλλους πολιτισμούς, φυλές με διαφορετική κουλτούρα ήθη και έθιμα. Είναι ουσιαστικά το αντίθετο της αποδοχής της διαφοράς και της εκμάθησης από τους πολιτισμούς άλλων ανθρώπων, των πεποιθήσεων και των παραδόσεων τους.

Επιπρόσθετα, υποστηρίζεται ότι η συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία αυξάνει τα ποσοστά ανεργίας. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι οι εργοδότες συχνά προτιμούν το ξένο φθηνό εργατικό δυναμικό, θέλοντας να κερδίσουν χρήματα αλλά και ότι μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών είναι θύματα εκμετάλλευσης των εργοδοτών τους.

Στο σημείο αυτό θα αναφέρουμε τους παράγοντες που συμβάλουν στην ανάπτυξη και ενίσχυση του φαινομένου της ξενοφοβίας. Η εθνική ταυτότητα αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης της ξενοφοβίας, ιδιαίτερα όταν αυτή προσδιορίζεται σε εθνοτικούς όρους και τονίζει την πολιτισμική ομοιογένεια του γηγενούς πληθυσμού. Ακόμα η οικονομική αγωνία που βιώνουν τα άτομα, καθώς

θεωρούν ότι ξένοι μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την οικονομία τους και την κοινωνική τους άνοδο. Επίσης η σημασία της πληροφόρησης και της γνώσης του πληθυσμού, για τον ακριβή αριθμό των μεταναστών, καθώς η έλλειψη επίσημων στοιχείων για το συγκεκριμένο ζήτημα οδηγεί συχνά σε υπερεκτίμηση του αριθμού αυτού με αποτέλεσμα την ενίσχυση του συναισθήματος απειλή που προκύπτει από την παρουσία των μεταναστών.

Επιπροσθέτως, ένας λόγος που μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη ξενοφοβιών στάσεων είναι ο εθνοκεντισμός, δηλαδή «την τάση να τοποθετείται στο επίκεντρο η οικεία ομάδα για κάθε είδος κρίσης και αξιολόγησης, καθώς και να αξιολογούνται και άλλες ομάδες μόνο αναφορικά με αυτήν» (Mummenday, 1999:43).

Επιπλέον, ένας ακόμα παράγοντας που μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες για την ανάπτυξη ξενοφοβίας είναι ο Ναρκισσισμός, η έντονη και υπερβολική προβολή και υποστήριξη της εθνικής ταυτότητας. Η ομάδα εκφράζει μοναδικότητα και ανωτερότητα και δεν έχει αντίληψη των πραγματικών συνθηκών. Η στάση αυτή «αποτελεί αμυντική διεργασία απέναντι σε αισθήματα αποδυνάμωσης, που προέρχονται από την απώλεια της αίσθησης του ελέγχου, κύρους εξουσίας και της αίσθησης του ανήκειν, απώλειες που απειλούν την ταυτότητα» (Δραγωνά, 1997: 86).

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύουμε τις έννοιες του ρατσισμού και της ξενοφοβίας. Στην ενότητα με θέμα τον ρατσισμό αναλύουμε την έννοια, περιγράφουμε τις μορφές που εμφανίζονται και κάνουμε μια επιγραμματική αναφορά στα αίτια και τις συνέπειες του φαινομένου. Στην ενότητα της ξενοφοβίας, καταθέτουμε ορισμούς και αναλύουμε τα αίτια που προκαλούν το φαινόμενο.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην πρόσβαση των μεταναστών στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και στην ελληνική εκπαίδευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

6.1 ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Η υγεία αποτελεί κοινωνικό δικαίωμα όλων. Το κράτος προσφέρει υπηρεσίες υγείας με σκοπό την χρησιμοποίησή τους από πολίτες που έχουν ανάγκη αυτών των υπηρεσιών. Πλήθος διαταγμάτων και επίσημων κειμένων του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας καθορίζουν την προστασία του δικαιώματος για υγεία. Κατά το Προεδρικό διάταγμα 95/2000 με τίτλο «Αποστολή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας» σε απόσπασμα της παρ.1 του άρθρου 1 αναφέρονται τα εξής: «Αποστολή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας είναι η άσκηση κοινωνικής πολιτικής για την Υγεία και την Πρόνοια, που περιλαμβάνει:

- Την προαγωγή, την προστασία, τη διατήρηση και την αποκατάσταση της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας του ατόμου και του κοινωνικού συνόλου.
- Την ισότητα στην παροχή του υψηλότερου δυνατού επιπέδου υπηρεσιών και αγαθών υγείας και πρόνοιας στο κοινωνικό σύνολο και ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε ατόμου.
- Τη προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων κατά την παροχή των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας» (Καψάλης 2003:16)

Δικαιούχοι των κοινωνικών δικαιωμάτων της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας είναι κατά κανόνα οι Έλληνες πολίτες (άρθρ. 21 παρ. 3 Σ.), ενώ η υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση καλύπτει όλους τους εργαζομένους (άρθρ. 22 παρ. 5 Σ.). Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και σε συγκεκριμένες προνοιακές παροχές απονέμεται βάσει νόμου και στους μόνιμα και νόμιμα διαμένοντες στην ελληνική επικράτεια αλλοδαπούς (βλ. άρθρ. 71 παρ. 2 ν. 3386/2005, άρθρ. 12 παρ. 1 στοιχ. δ ΠΔ 150/2006), με αποτέλεσμα η εξέταση της νομιμότητας της διαμονής να αποτελεί πρωτεύον για την περαιτέρω διερεύνηση σχετικών αναφορών.

Στο άρθρο 5 παρ. 2 του Συντάγματος αναφέρεται ότι «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Με αυτό τον τρόπο

κατοχυρώνεται σε μια δημοκρατική χώρα το δικαίωμα ευπαθών ομάδων, μεταξύν των οποίων και μεταναστών, για παροχή ιατρικής και φαρμακευτικής περίθαλψης.

Για τους αλλοδαπούς νόμιμα ευρισκόμενους στην Ελλάδα, η εγκύκλιος προβλέπει ότι για την παροχή νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης απαιτείται βιβλιάριο υγείας. Δυστυχώς, η καθυστέρηση που σημειώνεται από την ημερομηνία κατάθεσης των δικαιολογητικών για την ανανέωση των αδειών εργασίας και παραμονής μέχρι την τελική τους έκδοση έχει ανυπολόγιστες συνέπειες και στο τομέα της πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας.

Κατά το διάστημα αυτό που διαρκεί πολλές φορές έως και έξι μήνες, και απουσία νόμιμης άδειας εργασίας, οι ασφαλιστικοί φορείς δεν ασφαλίζουν τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς. Για την άρση του αδιεξόδου το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης εξέδωσε μία εγκύκλιο σύμφωνα με την οποία εντός τριμήνου από την λήξη της διάρκειας των αδειών το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων οφείλει να ασφαλίζει όλους αυτούς τους αλλοδαπούς. Η ασφαλιστική κάλυψη, όμως, αποτελεί μία από τις πολλές προϋποθέσεις για την απόκτηση της άδειας εργασίας και παραμονής με αποτέλεσμα αφενός, να είναι εξαιρετικά δυσχερής η απόκτησή τους, αφετέρου οι ασθενείς να αποκλείονται από την νοσοκομειακή περίθαλψη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα σε ετήσια βάση.

Φάρμακα χορηγούνται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις προκειμένου να παταχθεί το φαινόμενο της παραοικονομίας και της εξαγωγής φαρμάκων στο εξωτερικό. Δικαιούχοι είναι μόνο οι: α) ασθενείς που έχουν ήδη νοσηλευτεί στο νοσοκομείο κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, β) ασθενείς με βιβλιάριο οικονομικής αδυναμίας, άρα μόνο έλληνες πολίτες και ομογενείς και γ) πολιτικοί πρόσφυγες.

Η πραγματικότητα για αλλοδαπούς δίχως άδεια παραμονής και εργασίας και κατ' επέκταση ανασφάλιστους είναι διαφοροποιημένη. Τα άτομα αυτά βρισκόμενα στο περιθώριο δέχονται τον κοινωνικό αποκλεισμό σε επίπεδο υγείας και πρόνοιας, καθώς οι παράνομοι μετανάστες, σύμφωνα με απόψεις και πεποιθήσεις πολλών αποτελούν τον «κίνδυνο» για την διατήρηση της δομής και της ισορροπίας της κοινωνίας μας.

Σύμφωνα με απόφαση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας στη χώρα, απαγορεύεται η χορήγηση περίθαλψης σε παράνομους αλλοδαπούς. Για τους ανεπίσημους μετανάστες που ζουν στην

Ελλάδα, παρέχονται οι απαραίτητες ιατρικές υπηρεσίες αποκλειστικά και μόνο εάν πρόκειται για επείγοντα περιστατικά και μέχρι να σταθεροποιηθεί η κατάσταση της υγείας τους. Εάν το περιστατικό δεν κριθεί επείγον οι αλλοδαποί αυτής της κατηγορίας δεν θα γίνονται δεκτοί (άρθρο 51 § 1 του Νόμου 2910/2001), σύμφωνα με το οποίο όλες οι δημόσιες υπηρεσίες υποχρεούνται να μην συναλλάσσονται με ανεπίσημους μετανάστες πλην των νοσοκομείων, θεραπευτηρίων και κλινικών ή σε περίπτωση ανήλικων παιδιών, αλλά θα πρέπει να ειδοποιούνται άμεσα οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές για τις περαιτέρω νόμιμες συνέπειες.

Μια τέτοια πολιτική θα αποθαρρύνει τους μετανάστες χωρίς χαρτιά από το να ζητήσουν οποιαδήποτε ιατρική φροντίδα λόγω του φόβου ότι οι γιατροί θα τους αποκρούσουν ή θα τους καταδώσουν στην αστυνομία. Όσοι είναι άρρωστοι θα αγνοήσουν τα συμπτώματα μέχρι να είναι πολύ αργά, ενώ σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να αποτελέσουν κίνδυνο για τη δημόσια υγεία.

Η απόκλιση αυτή αιτιολογείται ως αποτέλεσμα των χρεών των ανασφάλιστων αλλοδαπών στα δημόσια νοσοκομεία. Τα δισεκατομμύρια που χρωστούν απέναντι στο ελληνικό δημόσιο οδήγησε στην απόφαση αυτή. Απόφαση που χαρακτηρίζεται ως ρατσιστική από το σύνολο των υπέρμαχων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι ανασφάλιστοι μετανάστες σύμφωνα με το νόμο δεν δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη από τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας, καθώς η πλευρά του Υπουργείου Υγείας χαρακτηρίζει τους ανασφάλιστους αλλοδαπούς ως την βασική αιτία της «μαύρης τρύπας» των νοσοκομείων της χώρας. Παρουσιάζεται ως λύση προκειμένου να προστατευθούν τα συμφέροντα του έλληνα φορολογούμενου, εις βάρος του οποίου νοσηλεύεται δωρεάν ένας μεγάλος αριθμός αλλοδαπών, παρότι δεν έχει αυτό το δικαίωμα.

Σημαντικός ήταν ο ρόλος υποστηρικτικών κοινωνικών δικτύων αλλά και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) που παρέχουν δωρεάν πρωτοβάθμια υπηρεσίες υγείας και φαρμακευτική περίθαλψη σε μετανάστες που δεν έχουν πρόσβαση στο ΕΣΥ. Διευκολύνουν επίσης την πρόσβαση των εξυπηρετούμενων μεταναστών στα Νοσοκομεία για εξειδικευμένες εξετάσεις ή νοσηλεία μέσω της χρήσης άτυπου δικτύου παραπομπών.

6.2 Η ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός πως η εικόνα της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των τελευταίων ετών στη χώρα μας έχει αλλάξει ριζικά ως προς τη «χημεία» των σχολικών τάξεων. Η ομοιογένεια σε εθνικό και γλωσσικό επίπεδο που χαρακτήριζε τη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού μέχρι και τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, παραχώρησε τη θέση της στην πολυχρωμία την οποία συνιστούν πλέον οι διαφόρων εθνικοτήτων μαθητές που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία.

Η κρατική στήριξη στη διαπολιτισμική εκπαίδευση παρουσιάζεται κυρίως με το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. Το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ιδρύθηκε το 1996 (Ν. 2413/96 «Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 124/τ.α./17-6-96). Είναι το επίσημο συμβουλευτικό όργανο της πολιτείας σε ζητήματα Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, της Διεύθυνσης Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ και του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού και καθηγητές ελληνικών Α.Ε.Ι.

Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. στηρίζει τη λειτουργία του σε πέντε τμήματα:

- i. Οικονομικής και Γραμματειακής υποστήριξης.
- ii. Σχεδιασμού, Ερευνών και Μελετών.
- iii. Σχολικής υποστήριξης και επιμόρφωσης.
- iv. Συνεργασίας με Τοπικές Αρχές, Φορείς και κοινότητες.
- v. Τεκμηρίωσης και Επιμόρφωσης.

Το Ινστιτούτο αυτό έχει ως βασικό στόχο την προώθηση της ελληνικής παιδείας στους ομογενείς, κυρίως στα παιδιά και στους νέους, και την υποβοήθηση της εκπαιδευτικής ένταξης των μεταναστών και των παλινοστούτων μαθητών, όπως και των μαθητών που προέρχονται από ευάλωτα στον εκπαιδευτικό αποκλεισμό κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα. Επίσης ενεργοποιείται για τη διδασκαλία και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων του ελληνικού πολιτισμού στην Ευρώπη, τις Η.Π.Α., τον Καναδά, την Αυστραλία και σε άλλα μέρη του κόσμου όπου εκδηλώνεται ενδιαφέρον για την επαφή παιδιών και νέων σχολικής ηλικίας με την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό.

Πιο συγκεκριμένα το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., ως αρμόδιο όργανο της πολιτείας για τα ζητήματα ετερότητας στην εκπαίδευση.

- ✚ Καταρτίζει, παρακολουθεί την εφαρμογή, ενισχύει και αξιολογεί εκπαιδευτικά προγράμματα για την ομαλή ένταξη των μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών στα σχολεία της χώρας, και ειδικότερα στα σχολεία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ✚ Παράγει διδακτικό υλικό για την στήριξη της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, την ενίσχυση των επιδόσεων των μαθητών στα υπόλοιπα μαθήματα και την εισαγωγή της διαπολιτισμικής διάστασης στα προγράμματα του σχολείου.
- ✚ Παράγει επιμορφωτικό υλικό για τις ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, των συμβούλων και των στελεχών της εκπαίδευσης πάνω σε ζητήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- ✚ Αποτυπώνει την εκπαιδευτική πραγματικότητα στη χώρα σε σχέση με την παρουσία και την πορεία μέσα από τους σχολικούς θεσμούς των μεταναστών.

6.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η συρρίκνωση της μαθητικής βάσης ως απόρροια της ραγδαίας υποχώρησης των γεννήσεων κατά τη δεκαετία του 1980, η ανασύνθεση του σχολικού πληθυσμού κυρίως λόγω της αυξανόμενης συμμετοχής των τέκνων αλλοδαπών αλλά και η αναδιάρθρωση της ζήτησης για εκπαίδευση σε πιο υψηλές βαθμίδες, αποτελούν τις σημαντικότερες εξελίξεις οι οποίες οριοθετούν τη ζήτηση για εκσυγχρονισμένες εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Η χάραξη μιας εκπαιδευτικής πολιτικής η οποία θα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες για εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητη.

Προσεκτικά σχεδιασμένη πρέπει να είναι η πολιτική που αφορά την εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στα ελληνικά σχολεία. Στην κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και στην εκπαιδευτική πολιτική η ανάπτυξη και εξέλιξη της προσωπικότητας του μαθητή και η κοινωνικοποίησή του εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις επιδράσεις που αποκομίζει από το έμμεσο περιβάλλον του.

Η Ελληνική κοινωνία με την πάροδο του χρόνου μεταλλάσσεται σταδιακά σε πολυπολιτισμική, πολυγλωσσική και πολυφυλετική λόγω της εισροής των

χιλιάδων οικονομικών μεταναστών και προσφύγων από τις γειτονικές χώρες. Συνεπώς, η εκπαιδευτική πολιτική που χαράσσει και το παρεχόμενο πρόγραμμα σπουδών της στο σχολείο οφείλει να αντανakλούν τη θετική της στάση απέναντι στους διαφορετικούς πολιτισμούς και φυλές που τώρα έχουν ενσωματωθεί όχι μόνο στο Ελληνικό σχολείο αλλά και στην Ελληνική κοινωνία γενικότερα.

Μέσω της εκπαιδευτικής πράξης πρέπει τόσο οι ντόπιοι όσο και οι αλλοδαποί μαθητές να αποκτήσουν οικουμενική εικόνα της Ελληνικής κοινωνίας, γνώση, δεξιότητες και ικανότητες, τα απαραίτητα δηλαδή εφόδια για την ομαλή συμβίωση μέσα σε μια κοινωνία την οποία διέπουν δημοκρατικές αρχές και να ευαισθητοποιηθούν και να δεχθούν τη διαφορετικότητα που χαρακτηρίζει την κοινωνία μας ως αναγκαιότητα.

Η διδακτέα ύλη και ο τρόπος διδασκαλίας που επικρατούσε μέχρι σήμερα στο σχολείο διακρινόταν έντονα από τον μονοπολιτιστικό προσανατολισμό ο οποίος σταδιακά συμπληρώνεται από θέσεις και στάσεις οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση της οικουμενικότητας και των ίσων ευκαιριών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της προαναφερόμενης κατάστασης αποτελεί το μάθημα των Θρησκευτικών όπου παρουσιάζει τον Χριστιανισμό ως τη μεγαλύτερη και μόνη αληθινή θρησκεία, αμφισβητώντας παράλληλα τις λοιπές θρησκείες ως «δογματικές». Το μάθημα της Ελληνικής Ιστορίας εστιάζει περισσότερο στον Δυτικό Πολιτισμό ενώ η Αφρική και η Ασία απορρίπτονται.

Το σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα σποδών εμπλουτίζει τους μαθητές με γνώσεις και δεξιότητες αλλά δεν τους μεταλαμπαδεύει γνώσεις που αφορούν θέματα στάσεων και συμπεριφορών σχετικές με την διαφορετικότητα της καταγωγής, της θρησκείας, της φυλής κ.ά. Η προσπάθεια που γίνεται για να κατανοήσει ο μαθητής και να σέβεται το πνεύμα και την πολυμορφία των συμπεριφορών των διαφόρων ατόμων. Στόχος του σχολείου πρέπει να αποτελεί η ενθάρρυνση των μαθητών να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα, να αναφέρονται ελεύθερα στον τρόπο ζωής και στα έθιμά τους και τέλος να πηγαίνουν στο σχολείο με τις καθιερωμένες για αυτούς ενδυμασίες.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η δημιουργία μιας διαπολιτισμικής προσέγγισης των προγραμμάτων σπουδών κρίνεται αναγκαία. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να αντανakλούν τη δημοκρατική εθνική αντίληψη για τους διαφορετικούς πολιτισμούς και φυλές που απαρτίζουν την Ελληνική κοινωνία. Μέσω της ευελιξίας και των προβλεπόμενων επιλογών του αναλυτικού

προγράμματος, οι διαφορετικής εθνικής καταγωγής μαθητές πρέπει να παροτρύνονται να μαθαίνουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, τις γλώσσες, την ιστορία, τις παραδόσεις και τα έθιμα καθώς και άλλες απόψεις των τρόπων ζωής της κοινωνίας τους.

Σκοπός της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι αρχικά να υποστηρίξει την εκπαίδευση και επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών σε προγράμματα και δραστηριότητες που θα τους χρησιμεύσουν στην εύστοχη ανάλυση και με θετικό τρόπο τροποποίηση των αξιών, στάσεων και συμπεριφορών ως προς το διαφορετικό.

Δεν πρέπει, ωστόσο, να παραγκωνιστεί, αλλά αντίθετα να προωθηθεί η ισότητα των ευκαιριών με συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική η οποία θα περιλαμβάνει όχι μόνο τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των μειονοτήτων, αλλά παράλληλα τη συστηματική διδασκαλία της Ελληνικής, ως δεύτερης γλώσσας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην παροχή μαθημάτων και εξετάσεων σε επίπεδα στις μειονοτικές γλώσσες, καθώς και στην ειδική διδασκαλία της ιστορίας και του Ελληνικού πολιτισμού αλλά και της ξένης κουλτούρας.

6.4 ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας από μη ελληνόφωνους μαθητές, όχι μόνο σε σχολεία του εξωτερικού αλλά κυρίως σε σχολεία της χώρας μας. Η νέα αυτή πραγματικότητα έχει θέσει σε εγρήγορση εκπαιδευτικούς φορείς, ομάδες γλωσσοπαιδαγωγών καθώς και μεμονωμένα άτομα οι οποίοι επιδιώκουν το σχεδιασμό αποτελεσματικών μεθόδων και την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.¹¹

Η προσπάθεια αυτή εμπλουτισμού του εκπαιδευτικού υλικού παρεμποδίζεται από την τεράστια ποικιλία που παρουσιάζει ο ενδιαφερόμενος

-
1. ¹¹ Δαμανάκης, Μ. (1989) *Μετανάστευση και εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
 2. Βακαλιός Α., Γιώργος & Κώστας Δαρδανός (1997) *Το πρόβλημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στη δυτική Θράκη*, Αθήνα: Gutenberg .
 3. Μάρκου, Γ. (1997) *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Παν/μιο Αθηνών.

μαθητικός πληθυσμός τόσο ως προς την ηλικία όσο και ως προς τις γλωσσικές του ανάγκες. Τρεις είναι οι κατηγορίες στις οποίες μπορούν να ενταχθούν οι μη ελληνόφωνες μαθητές:

1^η κατηγορία: Οι μαθητές οι οποίοι δεν γνωρίζουν καθόλου ελληνικά πριν αφιχθούν στην Ελλάδα και είναι οι περισσότεροι αριθμητικά.

2^η κατηγορία: Οι μαθητές που είναι σε ένα μικρό ποσοστό γνώστες της ελληνικής γλώσσας, ο αριθμός των οποίων είναι περιορισμένος.

3^η κατηγορία: Οι μαθητές των οποίων η γνώση των ελληνικών βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των συνομήλικών τους ελληνόφωνους μαθητές, και οι οποίοι αριθμητικά είναι οι λιγότεροι από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες.

Όλοι οι μαθητές, ανεξαρτήτως από την κατηγορία στην οποία εντάσσονται, έχουν ανάγκη να μάθουν την ελληνική γλώσσα για να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν τα σχολικά μαθήματα, να επικοινωνήσουν με τους παιδαγωγούς και τους συμμαθητές τους και να κοινωνικοποιηθούν στο ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Για να έχουν, επομένως, την δυνατότητα να ικανοποιούν τις παραπάνω ανάγκες, πρέπει να καλλιεργήσουν την επικοινωνιακή τους ικανότητα, να μπορούν, δηλαδή, να παράγουν και να κατανοούν προφορικό και γραπτό λόγο εντός ποικίλων επικοινωνιακών αναγκών. Είναι κοινώς αποδεκτό πως τα παιδιά και οι έφηβοι βιώνουν εντονότερα και πιο τραυματικά τις συνέπειες μιας μετακίνησης σε μια άλλη χώρα. Το παιδί ενώ έχει ήδη μάθει να επικοινωνεί με την μητρική του γλώσσα και να τη χρησιμοποιεί ως εργαλείο για την κοινωνικοποίησή του ξαφνικά αντιλαμβάνεται πως η γλώσσα αυτή δεν είναι κατανοητή από τον κοινωνικό του περίγυρο και διαφορετικότητά του αυτή αποτελεί αντικείμενο χλευασμών και στιγματισμού του. Είναι, συνεπώς, αναγκασμένο να μάθει να επικοινωνεί σε μια καινούρια γλώσσα η οποία αποτελεί και το όχημα για μια πετυχημένη μαθησιακή πορεία στο νέο σχολείο.

Ακόμα και η αυτοπεποίθηση που συχνά το παιδί έχει για τον εαυτό του συχνά περιχαράκωνεται από την αλλαγή περιβάλλοντος. Αυτό συμβαίνει λόγω της κατηγοριοποίησής του κάτω από έναν γενικό τίτλο «αλλοδαπός» που παίρνει τη θέση της αναγνωρισιμότητάς του εντός του οικογενειακού και κοινωνικού του κύκλου. Η απόρριψη λόγω της καταγωγής του συνήθως οδηγεί το παιδί στην άρνηση της καταγωγής θεωρώντας τη ως υπεύθυνη για την κακή του σχέση με το περιβάλλον.

6.5 Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες οι Έλληνες εκπαιδευτικοί δεν έχουν πλήρως απαλλαχτεί από την παλαιότερα επικρατούσα άποψη περί «ελλείμματος» των αλλοδαπών μαθητών. Η στάση, ωστόσο, των περισσοτέρων απέναντι στα τέκνα των προσφύγων είναι θετική και απαλλαγμένη από προκαταλήψεις. Δεν είναι, εντούτοις, λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες οι εκπαιδευτικοί εγκαταλείπουν κάθε προσπάθεια διδακτικής ή παιδαγωγικής παρέμβασης σε μεγάλους ηλικιακά μαθητές.

Η ευθύνη δεν βαραινεί μόνον τους εκπαιδευτικούς. Η έλλειψη εμπειρίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον και η μηδαμινή εκπαίδευσή τους στην αντιμετώπιση και στον «χειρισμό» μιας τέτοιας τάξης οδηγούν αναμφισβήτητα σε σφάλματα κατά την εκπαιδευτική διαδικασία τα οποία αναιρούν την πιθανή καλή διάθεση. Η ένταξη των αλλοδαπών μαθητών αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για τους εκπαιδευτικούς των ελληνικών σχολείων οι οποίοι, ωστόσο, θεωρούν τους εαυτούς τους άμεσα εμπλεκόμενους και υπεύθυνους για την αντιμετώπισή του. Η σωστή και αποτελεσματική εκπαίδευση του αλλοδαπού μαθητή είναι ένα θέμα που απασχολεί τον σύγχρονο εκπαιδευτικό και για το οποίο η πλειονότητά τους αισθάνεται ανέτοιμη. Επιθυμία όλου του κλάδου είναι μεγαλύτερη υποστήριξη όχι μόνον ηθική και επιστημονική αλλά και σε μέσα υποδομής. Οι περισσότεροι προσπαθούν να αναπληρώσουν το έλλειμμα που οι ίδιοι παρουσιάζουν με μετεκπαίδευση, επιμόρφωση και σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και με αυτομόρφωση.

6.6 Η ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση προβάλλει μεγάλες απαιτήσεις αφού πρέπει να εξισορροπεί διαφορές και ομοιότητες μεταξύ των πολιτισμών και να αποβάλλει τις προκαταλήψεις.

Η ένταξη μεταναστών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα βρήκε τους εκπαιδευτικούς απροετοίμαστους να αντιμετωπίσουν την πολυμορφία των προβλημάτων που δημιουργούνται από την ύπαρξη μαθητών με διαφορετική γλώσσα και διαφορετική πολιτισμική προέλευση. Επίσης, απαιτούνται νέες

παιδαγωγικές προσεγγίσεις λόγω των δυσκολιών επικοινωνίας ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Στα ελληνικά πανεπιστήμια υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και αφορούν κυρίως προαιρετικά σεμινάρια. Στα σεμινάρια διαπραγματεύονται κυρίως θέματα σχετικά με τη μετανάστευση και την παλιννόστηση, τις συνθήκες διαμονής και εργασίας των παλιννοστούντων ομογενών και των αλλοδαπών μεταναστών, τα σχολικά προβλήματα των παιδιών τους, καθώς και θέματα σχετικά με την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση. Σε ορισμένες περιπτώσεις συζητούνται και αναλύονται θεωρητικές αντιλήψεις και η πρακτική εφαρμογή τους στο σχολείο.

Ο σημερινός Έλληνας εκπαιδευτικός για να λειτουργήσει αποτελεσματικά, όπως αναφέρει ο Μάρκου (1997:24-25), σε πολυπολιτισμικές τάξεις χρειάζεται:

- ✓ Γνώση για την κοινωνία μέσα στην οποία λειτουργεί το ελληνικό σχολείο.
- ✓ Γνώση στοιχείων της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας πραγματικότητας, οι οποίες επηρεάζουν την εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.
- ✓ Παιδαγωγικές γνώσεις και πιο συγκεκριμένα: α) γνώσεις για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους τρόπους μάθησης των μαθητών από διάφορες εθνοπολιτισμικές ομάδες, καθώς και δεξιότητες για αποτελεσματική διδασκαλία, β) γνώση για τη φύση των προκαταλήψεων καθώς και του ρατσισμού και στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους και γ) γενικές γνώσεις και δεξιότητες για διδακτικές προσεγγίσεις που μπορούν να προσαρμόζονται ώστε να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών από διαφορετικές εθνοπολιτισμικές ομάδες.
- ✓ Γνώσεις διαφόρων μορφών πολιτισμικής έκφρασης που υπάρχουν στον οικείο εθνικό πολιτισμό και σε μειονοτικές πράξεις που μπορούν να βλάψουν τα άτομα.
- ✓ Πίστη ότι είναι καταλύτης μιας διδασκαλίας διαπολιτισμικής ανταλλαγής και εξέλιξης. (Βακάλιος, 1997:87)

Θα πρέπει, επίσης, οι εκπαιδευτικοί να έρχονται σε επαφή με γνώσεις φιλοσοφικού, ιστορικού, κοινωνιολογικού, ανθρωπολογικού, γλωσσολογικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα. Με ανάλογες μεθόδους διδασκαλίας που θα πρέπει να χρησιμοποιούν στην τάξη, να μπορούν να συνδέουν τα γνωστικά αντικείμενα με σύγχρονα συμπεριφοριστικά σχήματα, όπως η ενεργοποίηση των ομάδων, η εξατομίκευση της γνώσης, η γνώση ενός τομέα και η συλλογική που αφορούν

ζητήματα, στόχους και έννοιες. Επίσης, θα πρέπει να εφοδιαστούν με τις κατάλληλες ικανότητες, προκειμένου να συνεργάζονται παραγωγικά με τους συναδέλφους τους, τις οικογένειες των μαθητών τους και με δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα, ακόμα και άλλων χωρών.

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί τόσο ατομικά, όσο και συλλογικά, έχουν προσδιορίσει το ρόλο τους με τέτοιο τρόπο ώστε οι αλληλεπιδράσεις τους με τους πολιτισμικά διαφέροντες μαθητές να επιβεβαιώνουν ενεργά την ταυτότητα των μαθητών. Οι εκπαιδευτικές δομές που έχουν καθιερωθεί στο σχολείο αντανακλούν αυτούς τους προσδιορισμούς ρόλου.

Η αρμονική και αποτελεσματική λειτουργία του εκπαιδευτικού μας συστήματος παρά την θετική εξέλιξη που παρουσιάζει, φαίνεται να χωλαίνει εξαιτίας ενός ευρύτατου φάσματος «αντικειμενικών» καταστάσεων οι οποίες θεωρούνται ως προβλήματα, αδυναμίες ή ελλείψεις. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται:

- ◇ Η ανεπάρκεια τόσο σε φυσικούς πόρους όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό (κατάλληλοι σχολικοί χώροι, υλικοτεχνική υποδομή και κτιριακές εγκαταστάσεις, αναγκαίος αριθμός διδακτικού και βοηθητικού προσωπικού).
- ◇ Οι συγκριτικά χαμηλές πιστώσεις για την παιδεία σε σχέση με άλλους τομείς κοινωνικής πολιτικής και σχετικά με τις ανάγκες της χώρας μας.
- ◇ Η συνεχής βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών και το σχετικό χαμηλό ποιοτικά επίπεδο τόσο στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών όσο και στην διδασκαλία.
- ◇ Οι κοινωνικές και άλλου είδους ανισότητες στον εκπαιδευτικό τομέα.
- ◇ Η δυσκαμψία και ο ελιτισμός που παρουσιάζει το σύστημα επιλογής και η δομή του σχολείου, εν γένει, χαρακτηριστικά τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη στεγανών και φραγμών στη μόρφωση των λιγότερο ευκατάστατων κοινωνικών στρωμάτων.
- ◇ Η αντιστοιχία που παρουσιάζουν η ζήτηση και η προσφορά για τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και η μη τοποθέτηση φοιτητών σε τμήματα της αρεσκείας τους και η φοιτητική μετανάστευση.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός πως η εκπαίδευση βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση και καλείται να δώσει λύση σε πολλά και σημαντικά προβλήματα. Με

την είσοδο της νέας χιλιετίας, η εκπαίδευση μετέβη σε μια ρευστή και μεταβατική περίοδο όπου, η εντονότερα εμφανής τα τελευταία χρόνια, μείωση του μαθηματικού δυναμικού μπορεί να επιδράσει σημαντικά στην κατεύθυνση του εκπαιδευτικού συστήματος και στην χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

7.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Σήμερα, υπάρχουν παγκοσμίως 16 εκατομμύρια μετανάστες που υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύουν, αναλογικά και αθροιστικά, το μεγαλύτερο ποσοστό στην ιστορία. Το φαινόμενο της μετανάστευσης αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις της μεταπολεμικής περιόδου στην Ευρώπη. Εμφανίζει όμως, και μια σημαντική πολιτική διάσταση καθώς, οι νέες συνθήκες διαβίωσης και συνεργασίας μπορούν να παίξουν αποφασιστικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η παρουσία, ωστόσο, του σημαντικού αριθμού των ξένων εργαζομένων έχει άμεση σχέση με την ποιότητα ζωής, τα δικαιώματα των εργαζομένων, την κοινωνική και πολιτιστική πρόοδο, την εξέλιξη της οικονομίας και την συνεργασία ανάμεσα στις χώρες υποδοχής και αποστολής.

Οι διάφορες κυβερνήσεις, οι ερευνητές και οι διεθνείς οργανώσεις που ασχολήθηκαν περιστασιακά με την μελέτη των τρόπων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της μετανάστευσης έχουν ήδη επιτύχει για την επίλυση τους πολλά σημαντικά βήματα. Σε πολλές επίσης, ανεπτυγμένες χώρες η πολιτική των κρατών για τους μετανάστες καλύπτει πολλές πτυχές των αναγκών και των προβλημάτων τους. Ειδικά, για τους Έλληνες μετανάστες έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος και από τα πρώτα, κιόλας χρόνια έγιναν συμφωνίες, με τις ενδιαφερόμενες χώρες για την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων που καλύπτουν το θέμα αυτό, σε ικανοποιητικό βαθμό. Παράλληλα, Για την διατήρηση της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των μεταναστών υπηρετεί στις χώρες υποδοχής ένας σημαντικός αριθμός καθηγητών και η Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει οργανώσει ικανοποιητικά την εξυπηρέτηση των θρησκευτικών αναγκών των πιστών.

Υπάρχουν όμως και μερικά άλλα προβλήματα των μεταναστών που δύσκολα ρυθμίζονται με απλό τρόπο. Είναι όλα τα ψυχολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν όσοι μεταναστεύουν σε μια ξένη και άγνωστη χώρα, αφήνοντας πίσω τους ότι πιο αγαπητό και οικείο. Είναι όλες οι συγκρούσεις και τα διλήμματα που αντιμετωπίζουν καθώς βρίσκονται ανάμεσα σε δύο διαφορετικούς πολιτισμούς, δύο γλώσσες και δύο τρόπους ζωής. Η μόνιμη δε αυτή ασάφεια της κατάστασης των μεταναστών και της οικογένειάς τους, προσανατολίζουν την πολιτική ορισμένων κρατών, σε δύο βασικούς στόχους. Αρχικά, να βοηθήσουν

τους μετανάστες και την οικογένεια τους να προσαρμοσθούν στον τυπικό τρόπο ζωής και να εξασφαλίσουν στα παιδιά τους τις ίδιες πιθανότητες μόρφωσης με τα παιδιά της χώρας υποδοχής και παράλληλα να κρατήσουν τους μετανάστες και την οικογένεια τους σε άμεση επαφή με την γλώσσα και τον πολιτισμό της πατρίδας τους ώστε ν' αποφευχθούν οι τραυματισμοί από την απώλεια της εθνικής ταυτότητας και να δοθεί η δυνατότητα ενός νέου ξεκινήματος στην πατρίδα, σε περίπτωση επιστροφής.

Αυτό όμως που επιβάλλεται να τονισθεί περισσότερο, είναι η αλλαγή της νοοτροπίας της χώρας υποδοχής προς τους μετανάστες ώστε να μην θεωρούνται ή να χρησιμοποιούνται σαν κατώτεροι εργάτες και να εκλείψει, από τους διάφορους φορείς, η οικονομική τους εκμετάλλευση. Χρειάζεται επίσης, ν' αναπτυχθούν ειδικά μέτρα για την παιδεία που θ εξαφανίζουν όλα τα κατεστημένα των μεταναστών. Αυτό όμως αποτελεί μακροχρόνια προσπάθεια και θα χρειασθούν πολλά ακόμη χρόνια για να καθιερωθούν νέες, υγιείς και δημοκρατικές αντιλήψεις σχετικά με το θέμα, στις νεότερες γενιές των χωρών που φιλοξενούν ξένα άτομα.

7.2 ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Μεταναστευτικό πρόβλημα της Πάτρας αποκαλείται το έντονο κοινωνικό πρόβλημα που ταλανίζει την πόλη της Πάτρας από τα μέσα της δεκαετίας του 90, εξ' αιτίας της αθρόας εισέλευσης οικονομικών μεταναστών και της μόνιμης διαβίωσής τους. Μέχρι σήμερα έχουν υπάρξει διακυμάνσεις στον αριθμό και στην εθνικότητα τους, ενώ το πρόβλημα λόγω των ποικίλων κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών παραμένει άλυτο, εντεινόμενο ιδιαίτερα από τις αρχές του 21ου αιώνα όταν άρχισαν να συρρέουν ανεξέλεγκτα Αφγανοί λαθρομετανάστες, καθώς Σομαλοί και Σουδανοί. Σήμερα υπολογίζεται ότι διαβιούν στην Πάτρα περίπου 3000 με 5000 λαθρομετανάστες, με σκοπό τη λαθραία ακτοπλοϊκή έξοδο από την Ελλάδα προς την Ιταλία και τις χώρες της ανεπτυγμένης Ευρώπης.

Η Πάτρα αποτελεί ειδική περίπτωση καθώς είναι το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας προς την υπόλοιπη Ευρώπη. Η πόλη, όπως και ολόκληρη η Ελλάδα, είναι για την πλειοψηφία των αλλοδαπών ενδιάμεσος σταθμός στο ταξίδι προς τη δική τους γη της επαγγελίας. Η τελευταία εξαρτάται από την πιθανή ύπαρξη συγγενών, από την ύπαρξη οργανωμένης κοινότητας ομοεθνών τους ή απλά, από

τις παραπλανητικές υποσχέσεις που τα οργανωμένα κυκλώματα διακίνησης σκόπιμα δίνουν.

Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί τον βασικό κόμβο σύνδεσης με την Ιταλία μέσω ακτοπλοϊκής γραμμής και συνεπώς αποτελεί την κυριότερη πύλη εξόδου από την Ανατολή προς τη Δύση. Οι παράνομοι μετανάστες προερχόμενοι από το Αφγανιστάν ή την Σομαλία επιλέγουν ως συντομότερο και ασφαλέστερο δρόμο για τις χώρες της Ευρώπης τα δύο λιμάνια της δυτικής Ελλάδας, την Ηγουμενίτσα και την Πάτρα. Το λιμάνι της Πάτρας λόγω των περισσότερων γραμμών προς Ιταλία, αλλά και της ελλιπούς φύλαξης αποτελεί τον πόλο έλξης του μεγαλύτερου μέρους των λαθρομεταναστών. Κύριος στόχος αυτών είναι να φτάσουν στη Γερμανία, την Ολλανδία ή την Σουηδία. Τις ομάδες αυτές των λαθρομεταναστών ενισχύουν οι «έμποροι κεφαλών», οι οποίοι κατόπιν μεγάλου χρηματικού αντιτίμου, αναλαμβάνουν να τους περάσουν από τα σύνορα και να τους οδηγήσουν στις χώρες της Δύσης. Η διαδικασία με την οποία περνάνε στην κεντρική Ευρώπη είναι η εξής. Αφού περάσουν τα ελληνικά σύνορα, προς την Πάτρα και με τη βοήθεια μεσαζόντων ή και μόνοι τους κρύβονται σε φορτηγά που πρόκειται να αποβιβάσουν σε ένα από τα πλοία της γραμμής με κατεύθυνση την Ιταλία. Πολλές φορές τα φορτηγά περιέχουν ειδικές κρύπτες έτσι ώστε να μην γίνουν αντιληπτοί από τις αρχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κύριοι δίοδοι εισόδου προς την Ελλάδα είναι τα νησιά του Αιγαίου και ο Έβρος.

Οι πρώτες ομάδες Κούρδων παράνομων μεταναστών εμφανίστηκαν το 1996 και ήταν απότοκο του πολέμου στο Ιράκ αλλά και των διώξεων που αντιμετώπιζαν από το τουρκικό κράτος. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι από το 1995 έως τον Νοέμβριο του 1997 υπολογίζεται σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου δημοσίας τάξεως ότι εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα 22.451 ιρακινοί υπήκοοι. Το πρόβλημα όμως στην Πάτρα διογκώθηκε μετά το 2001 και την εισβολή των Αμερικανών στο Αφγανιστάν, όταν και χιλιάδες Αφγανοί εγκατέλειψαν τα σπίτια τους ζητώντας μια καλύτερη ζωή στις χώρες της Δύσης. Στον αριθμό των Αφγανών προστέθηκαν από το 2008 και κάποιες εκατοντάδες Σομαλών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν εμφύλιο πόλεμο στη χώρα τους από το 1991.¹²

1. ¹² ΑΧΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010.

2. ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 20011, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΕΩΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011.

7.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Το μεγαλύτερο πρόβλημα του Μεταναστευτικού προβλήματος στην Πάτρα είναι το θέμα συντήρησης, διαβίωσης και ιδίως αυτό της στέγασης. Κατά το πρώτο κύμα μεταναστών, το 1996, είχε δημιουργηθεί ένας μικρός καταυλισμός στον παλιό σταθμό τραίνων που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το λιμάνι. Λόγω όμως αντιδράσεων των κατοίκων της περιοχής αλλά και φορέων αυτής και κατόπιν διαπραγματεύσεων των Κούρδων με τις αστυνομικές αρχές αποφασίστηκε η διάλυση του καταυλισμού και η μεταφορά των σε κατασκηνώσεις στην Περαχώρα Λουτρακίου. Καθώς όμως ο στόχος των λαθρομεταναστών ήταν να περάσουν στις χώρες της Δύσης, ο καταυλισμός του Λουτρακίου γρήγορα ερημώθηκε και οι ίδιοι επανεμφανίστηκαν στην Πάτρα.

Τη δεύτερη αυτή φορά, το 1998, δημιούργησαν νέο αυτοσχέδιο καταυλισμό σε οικόπεδο στην περιοχή της Αγυιάς, λίγο πιο μακριά από το λιμάνι. Για τον συγκεκριμένο καταυλισμό είχαν υποβληθεί μηνύσεις από τους κατοίκους. Εκτός από τον καταυλισμό αρκετοί διέμεναν σε εγκαταλελειμμένα σπίτια ενώ οι πρόσφατα αφιχθέντες Σομαλοί πρόσφυγες ζουν έξω από τον καταυλισμό, κυρίως στις περιοχές του Αγίου Ανδρέα και του Κάστρου, λόγω της κόντρας που υπάρχει μεταξύ αυτών και των Αφγανών. Και στους δύο καταυλισμούς δεν τηρούνται οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής με αποτέλεσμα να εγκυμονεί κίνδυνος έξαρσης και μετάδοσης σοβαρών ασθενειών. Αντίστοιχα δεν τηρούνται και οι στοιχειώδεις κανόνες ασφάλειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πυρκαγιά που ξέσπασε στις 21 Ιανουαρίου του 2009 στον καταυλισμό των προσφύγων, απειλώντας τις ζωές των μεταναστών, αλλά και τις περιουσίες του παράπλευρου οικισμού.

Οι δυσκολίες άλλωστε που παρουσιάζονται στην κάλυψη των βιοτικών τους αναγκών αυξάνουν σοβαρά τον κίνδυνο αυτό, αφού υπάρχει έλλειψη χώρων υγιεινής στους καταυλισμούς. Επιπρόσθετα δεν είναι λίγοι αυτοί που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα λόγω των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν και της απουσίας των οικογενειακών τους προσώπων. Χαρακτηριστικό άλλωστε της κατάστασης που επικρατεί στην Πάτρα, αλλά και σε όλη την επικράτεια, είναι το γεγονός ότι αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αρνηθεί να επιστρέψουν πρόσφυγες στην Ελλάδα, ως χώρα πρώτης εισόδου, καθώς οι αρμόδιες αρχές έκριναν ότι δεν εξασφαλιζόταν η ασφάλειά τους και οι σωστές συνθήκες διαβίωσής του. Οι πρόσφυγες δεν υποστηρίζονται επίσημα από

το υπάρχον κρατικό σύστημα υγείας οπότε δεν έχουν τη δυνατότητα να εξετάζονται ή να νοσηλεύονται για προληπτικές εξετάσεις πάρα μόνο σε περίπτωση επείγοντος.

Στις 12 Μαΐου 2008 στον καταυλισμό είχε εγκατασταθεί ειδικό κλιμάκιο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που παρείχε συστηματική ιατρική φροντίδα και παράλληλα ενημέρωνε τους πρόσφυγες για τους κινδύνους που διατρέχουν. Επίσης εκτός από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, αρκετές Μη κυβερνητικές οργανώσεις, ο δήμος Πατρέων αλλά και η μητρόπολη Πατρών ενίσχυαν καθημερινά τους πρόσφυγες με παροχή τροφίμων και διοργάνωση συσσιτίων.

Πέρα όμως από τις συνθήκες διαβίωσης, οι πρόσφυγες διατρέχουν άμεσο κίνδυνο για τη ζωή τους κάθε φορά που επιχειρούν να περάσουν στην Ιταλία κρυμμένοι εντός των φορτηγών. Και αυτό γιατί πολλές φορές στοιβάζονται μέσα σε αυτά χωρίς τον στοιχειώδη εξοπλισμό. Άλλωστε έχουν καταγραφεί αρκετοί θάνατοι από ασφυξία μέσα στα φορτηγά ενώ το τραγικότερο περιστατικό και το πλέον πολυάριθμο σε νεκρούς συνέβη το 1999, όταν έπιασε φωτιά στο πλοίο «Superfast III» ενώ έπλεε ανοιχτά της Πάτρας. Από τη φωτιά αυτή βρήκαν τραγικό θάνατο 10 Κούρδοι, οι οποίοι είχαν κρυφτεί σε φορτηγά και πέθαναν μάλλον από ασφυξία.

Επιπλέον, στις κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης προστίθεται η αύξηση της βίας. Συγκεκριμένα οι μεταξύ τους συγκρούσεις κατέληγαν σε τραυματισμούς και αυτών και των αστυνομικών και λιμενικών στην προσπάθεια σύλληψής τους. Επίσης, οι συνθήκες κράτησης του λιμεναρχείου Πατρών ήταν απάνθρωπες, αφού οι λαθρομετανάστες για κάποιο διάστημα αλυσοδεύονταν στα παγκάκια τις μέρες και τις νύχτες φυλάσσονταν σε λεωφορείο ελλείψει κρατητηρίου. Το κτίριο του κεντρικού λιμεναρχείου Πατρών μετά τον σεισμό του καλοκαιριού του 2008 κρίθηκε ακατάλληλο και εκκενώθηκε με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι για την στέγαση γραφείων και κρατητηρίου. Μετά από τις έντονες αντιδράσεις που προκλήθηκαν από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις, τον τύπο και τους βουλευτές, το υπουργείο αναγκάστηκε να ασκήσει πιέσεις έτσι ώστε να βρεθεί κατάλληλος χώρος κράτησης. Τελικά βρέθηκε ένα κοντέινερ το οποίο ύστερα από τροποποίηση χρησιμοποιείται έως σήμερα ως χώρος κράτησης.

Λόγω όμως της ανεπάρκειας αυτού, πολλές φορές κρατούνται ακόμα και σε γραφεία της υπηρεσίας.¹³

Οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών ζώντας στο περιθώριο χωρίς στέγη και τροφή τους προτρέπει στην απόγνωση, με μόνο τρόπο επιβίωσής τους να στραφούν σε εγκληματικές πράξεις. Πολλά καθημερινά κρούσματα ληστείας ακόμα και βιασμού έχουν σαν αποτέλεσμα την ερήμωση της πόλης και ο πολίτης να φοβάται και να αισθάνεται πως είναι μετανάστης στην ίδια του την πόλη.

7.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Η Ελλάδα διανύει μια δύσκολη οικονομική εποχή. Τόσο στον πρωτογενή όσο και στον δευτερογενή τομέα αναζητείται εργατικό δυναμικό με ακόμη πιο χαμηλούς μισθούς. Συγκεκριμένα στην Πάτρα υπάρχει το φαινόμενο της εκμετάλλευσης των μεταναστών τοποθετώντας τους σε θέσεις εργασίας με ελάχιστο κόστος. Αυτό φέρει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και τη μείωση του μέσου όρου μισθού. Παράλληλα, οι μετανάστες κάνουν το πρώτο βήμα για την ένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο και έτσι μπορούν να ελπίζουν για ένα καλύτερο αύριο. Βέβαια, μεγάλο μέρος από το μισθό των μεταναστών αποταμιεύεται και στέλνεται εκτός των συνόρων της οικονομίας της χώρας μας για να βοηθήσουν τις οικογένειές τους που παραμένουν στην πατρίδα τους. Συνεπώς, ο μετανάστης δε θα στραφεί προς την αγορά της Πάτρας παρά μόνο για τα αναγκαία προϊόντα επιβίωσης του, στα οποία όμως αυξάνεται η ζήτηση και η παραγωγή τους.

Η διαμονή των μεταναστών σε δημόσιους χώρους, όπως πάρκα σαν τον Φάρο και πλατείες που μέχρι πριν ο Πατρινός μπορούσε να πάει τα παιδιά του να ψυχαγωγηθούν ή ακόμη και ο ίδιος να κάνει έναν ευχάριστο περίπατο, τώρα μετατρέπονται σε ένα μουντό και ασπρόμαυρο φόντο φόβου και κινδύνου που δεν προσελκύουν κανέναν πολίτη. Έχουν υποβαθμιστεί περιοχές όπως είναι τα Ζαρουχλέικα με τη δημιουργία του νέου λιμανιού, κέντρο και η οδός Κορίνθου

3. ¹³ ΑΧΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010.

4. ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 2011, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΕΩΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011.

που ο Πατρινός νιώθει ανασφάλεια να κινείται προς την κατεύθυνσή της, αφού μετανάστες διαμένουν στις περιοχές αυτές. Διαμερίσματα και σπίτια έχουν χάσει την αγοραστική τους αξία. Εμπορικά καταστήματα και καφετέριες έχουν κλείσει λόγω της συχνής διέλευσης των μεταναστών.

Ο τουρισμός στην Πάτρα έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό. Οι μετανάστες έχουν εξαπλωθεί σε όλη σχεδόν την επιφάνεια της πόλης υποβαθμίζοντας το κοινωνικό της επίπεδο, περιορίζοντας έτσι τον τουρίστα επισκεφτεί και να εξερευνήσει την πόλη και τα τοπία της. Αξιοσημείωτη πτώση τουρισμού έχουμε τα τελευταία χρόνια στην περίοδο του Καρναβαλιού. Ο αριθμός έχει μειωθεί αισθητά και τα καταστήματα απογοητεύονται χρόνο με το χρόνο. Ακόμα και οι ίδιοι οι Πατρινοί αποφεύγουν να συμμετέχουν και στις διάφορες εκδηλώσεις, αφού άλλωστε δεν είναι λίγα τα επεισόδια, κλοπές και καταστροφές περιουσιακών στοιχείων, που έχουν προκληθεί από τους μετανάστες.

7.5 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σχετικά με την εξεύρεση λύσης όσον αφορά την περιοχή της Πάτρας έχουν υπάρξει αρκετές απόψεις από τους αρμοδίους φορείς. Μια από τις πρώτες λύσεις που προκρίθηκαν από την ηγεσία του υπουργείου εμπορικής ναυτιλίας ήταν η ενίσχυση της περίφραξης του λιμανιού, στα πλαίσια του ISPS, η αύξηση του προσωπικού του λιμεναρχείου και η προμήθεια των Λιμενικών Αρχών με ανιχνευτές έτσι ώστε να γίνεται γρηγορότερα και ευκολότερα ο έλεγχος των φορτηγών. Η απόφαση για την περίφραξη του λιμανιού συνάντησε την έντονη αντίδραση του δημάρχου Πατρέων, ο οποίος παράλληλα ζητούσε την παραχώρηση τμημάτων του λιμένα από τον Οργανισμό Λιμένος Πατρών.

Μετά το ναυάγιο του πρώτου σχεδίου, αποφασίστηκε η κοινή λήψη επιχειρήσεων μεταξύ λιμενικού σώματος και αστυνομίας. Έτσι τον Ιανουάριο του 2008, και ύστερα από ενισχύσεις που κατέφθασαν από την Αθήνα και τον Πειραιά, άρχισε το κοινό επιχειρησιακό σχέδιο σύμφωνα με το οποίο προβλέπονταν συχνές περιπολίες της αστυνομίας, έτσι ώστε οι λαθρομετανάστες να περιοριστούν στον χώρο του καταυλισμού τους και να μην μπορούν να πλησιάσουν το λιμάνι, αυξημένα μέτρα ασφαλείας στο λιμάνι και συλλήψεις. Σκέψεις για βίαιη απομάκρυνση των μεταναστών απορρίφθηκαν σχεδόν αμέσως από την τοπική ηγεσία της αστυνομίας. Πράγματι τις πρώτες μέρες πραγματοποιήθηκαν

εκατοντάδες συλλήψεις λαθρομεταναστών, οι οποίοι στη συνέχεια με λεωφορεία μεταφέρονταν στο τμήμα αλλοδαπών της Αττικής για να διεκπεραιωθούν στο τέλος στους χώρους υποδοχής προσφύγων στο Λαύριο ή στην Θράκη. Σταδιακά όμως το σχέδιο άρχισε να ατονεί, και καθώς οι έκτακτες ενισχύσεις έφυγαν, επανήλθαν τα πράγματα στην αρχική τους κατάσταση.

Η τρίτη λύση που προτάθηκε ήταν η δημιουργία σταθμού υποδοχής προσφύγων. Η απόφαση λήφθηκε σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο υπουργείο εσωτερικών παρουσία του δημάρχου Πατρέων, του νομάρχη Αχαΐας, του υφυπουργού εσωτερικών, του αρχηγού της αστυνομίας και του γενικού γραμματέα της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Συγκεκριμένα αποφασίστηκε η διάλυση του υπάρχοντος καταυλισμού και η κατασκευή χώρου υποδοχής εκτός Πατρών, η χορήγηση πολιτικού ασύλου με γρηγορότερες διαδικασίες και η αύξηση των μέτρων ασφαλείας.

Τον Νοέμβριο του 2008 το υπουργείο εσωτερικών ανακοίνωσε ότι ως κατάλληλος χώρος για την κατασκευή του σταθμού υποδοχής επιλέχθηκε οικόπεδο 40 στρεμμάτων στην περιοχή Δρέπανο του δήμου Ρίου, 15 χιλιόμετρα περίπου μακριά από την Πάτρα. Στην απόφαση αντιτίθεται οι κάτοικοι και ο δήμαρχος Ρίου, οι οποίοι δήλωσαν ότι «δεν είναι διατεθειμένοι να κάνουν πίσω». Σύμφωνα πάντως με τις δηλώσεις του γενικού γραμματέα της περιφέρειας ο σταθμός υποδοχής θα έχει χωρητικότητα 1000 ατόμων που μέχρι και σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί η κατασκευή του.

7.6 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Αναφορικά με το πρόβλημα των προσφύγων στην Πάτρα έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν αρκετοί σύλλογοι. Οι κάτοικοι και οι καταστηματάρχες της περιοχής που βρίσκεται ο καταυλισμός και αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο πρόβλημα ίδρυσαν τον σύλλογο «Η πόλις εάλω» που κύριο σκοπό έχει την απομάκρυνση του καταυλισμού από την περιοχή. Παράλληλα στην Πάτρα δραστηριοποιούνται και σύλλογοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως η «Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/τριών Πάτρας», «Πολίτες εν δράσει» κ.α. Αλλά και η Ομοσπονδία Φορτηγών Αυτοκινητιστών Διεθνών Μεταφορών (ΟΦΑΕ) έχει αναπτύξει έντονη δραστηριότητα καθώς τα συμφέροντά της πλήττονται καθημερινά από τους πρόσφυγες που στην

προσπάθειά τους να κρυφτούν μέσα στα φορτηγά καταστρέφουν άθελά τους το εμπόρευμα αυτών. Στις 29 Αυγούστου 2008 πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις του δικτύου No Border Patras, που υποστηρίζει την ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων, με διάρκεια ένα τριήμερο. Στα πλαίσια των εκδηλώσεων πραγματοποιήθηκαν πορείες διαμαρτυρίας, ενημερώσεις, εορταστικές εκδηλώσεις καθώς και κάποιες μικροκατασκευές υποδομών στον καταυλισμό. Στις 27 με 29 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε από τον δήμο Πατρέων και την ΕΣΗΕΠΗΝ διεθνές συνέδριο με τίτλο "ΜΜΕ και μετανάστες" .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

8.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνας είναι να παρουσιάσουμε τις δύο αντίθετες πλευρές της κοινωνικής διαβίωσης των Πατρινών πολιτών με τους νόμιμους και μη μετανάστες. Το δείγμα αποτελούν 150 άτομα, 100 Πατρινοί πολίτες (50 άνδρες, 50 γυναίκες) και από 50 μετανάστες - λαθρομετανάστες.

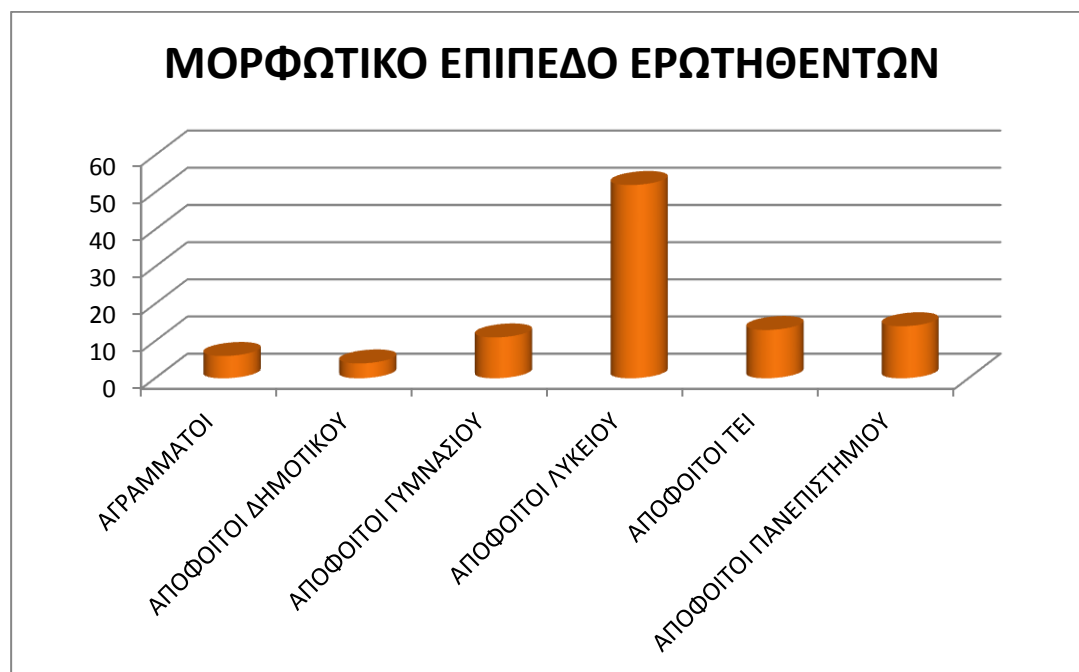
Όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής τα δείγματα θα πρέπει να αναφερθεί πως έγινε τυχαία επιλογή αυτού. Τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε χώρους εργασίας, ψυχαγωγίας και εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, για κάποια ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από μετανάστες επισκεφθήκαμε χώρους των Συλλόγων Αλλοδαπών της Πάτρας και απευθυνθήκαμε στους εξυπηρετούμενους της υπηρεσίας.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2012. Το ερωτηματολόγιο ξεκινά με ερωτήσεις προσωπικών στοιχείων, έτσι ώστε να προσδιοριστεί το δείγμα του πληθυσμού. Οι ερωτήσεις είναι απλές, κατανοητές και σύντομες καθώς επιθυμούμε να πληροφορηθούμε την κοινωνική και οικονομική άποψη των ερωτηθέντων.

8.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΑΤΡΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

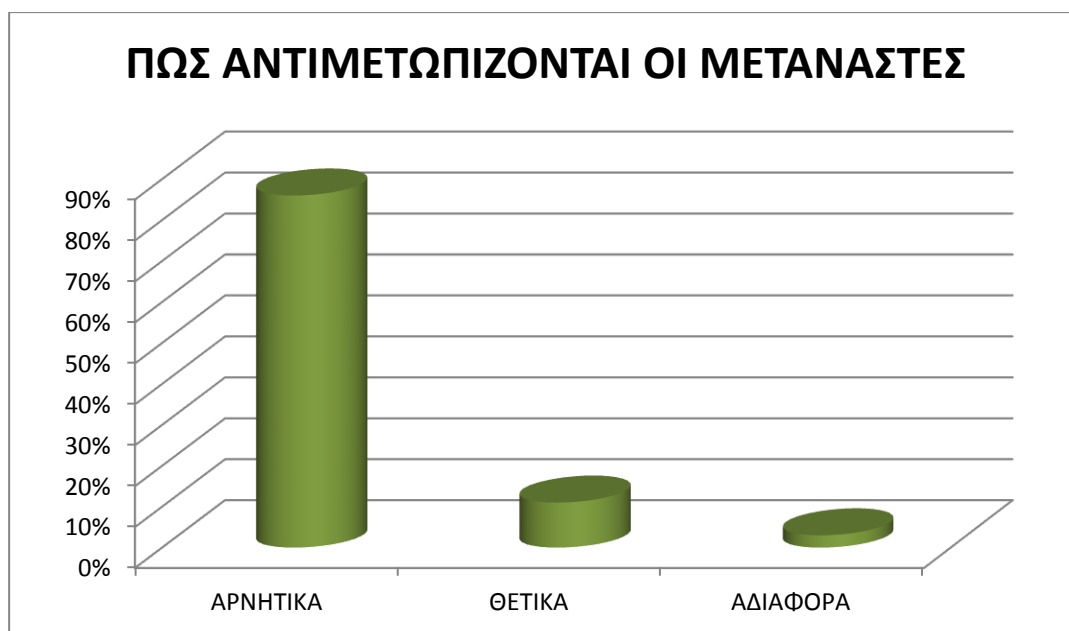
Τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν από 50 άνδρες και 50 γυναίκες. Οι Πατρινοί πολίτες ταξινομήθηκαν με κριτήριο το μορφωτικό τους επίπεδο. Συγκεκριμένα:

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΤΟΜΑ
ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΙ	6
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	4
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	11
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ	52
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΤΕΙ	13
ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	14
ΣΥΝΟΛΟ	100

8.2.1 ΠΡΩΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

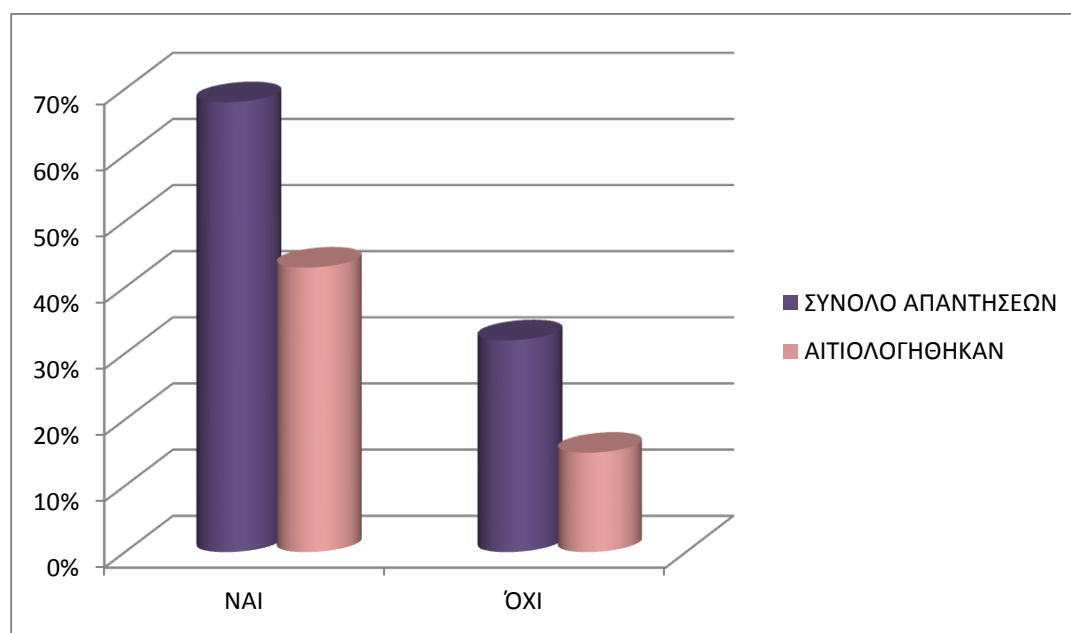
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΘΕΤΙΚΑ	86%
ΑΡΝΗΤΙΚΑ	11%
ΑΔΙΑΦΟΡΑ	3%
ΣΥΝΟΛΟ	100%

Όσοι σημείωσαν ότι τους αντιμετωπίζουν αρνητικά, αναφέρθηκαν συνοπτικά ότι οι λόγοι είναι η αύξηση της ανεργίας, η ανασφάλεια λόγω αύξησης της εγκληματικότητας, ο φόβος από τις γυναίκες βιασμού. Ενώ όσοι απάντησαν θετικά, αιτιολογήθηκαν με το επιχείρημα της χρήση των φθηνών εργατικών τους χεριών.

8.2.2 ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;

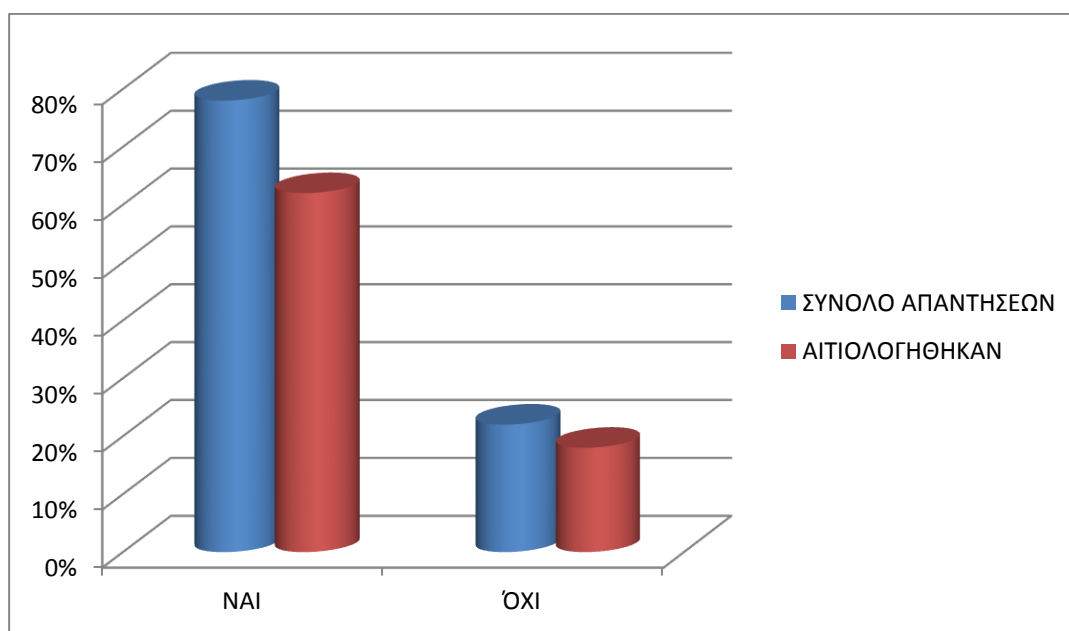
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΠΟΣΤΟΣΤΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΝΑΙ	68%	43%
ΟΧΙ	32%	15%

Συμπερασματικά, όσοι απάντησαν θετικά και αιτιολογήθηκαν αναφέρθηκαν στα φθηνά εργατικά χέρια των μεταναστών που μειώνουν τις θέσεις εργασίας και το επίπεδο μισθού, κυρίως σε χειρονακτικές εργασίες όπως είναι ο καθαρισμός σπιτιών – μαγαζιών, η φροντίδα ηλικιωμένων οι οικοδομικές και αγροτικές εργασίες. Αντίστοιχα οι αρνητικές απαντήσεις επιχειρηματολογήθηκαν πως δεν αυξάνουν την ανεργία, αφού οι μετανάστες καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας που απορρίπτουν οι Πατρινοί πολίτες.

8.2.3 ΤΡΙΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;

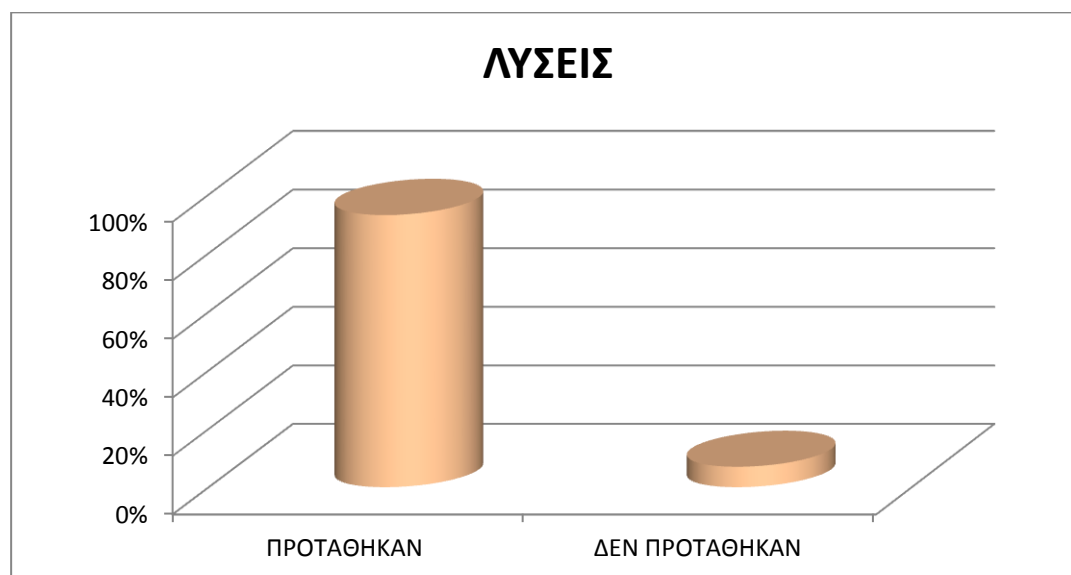
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΠΟΣΤΟΣΤΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΝΑΙ	78%	62%
ΟΧΙ	22%	18%

Όσοι πιστεύουν ότι ευθύνονται για την αύξηση της εγκληματικότητας αναφέρθηκαν σε γεγονότα που προδίδουν εγκληματικές πράξεις των μεταναστών – λαθρομεταναστών. Πολύ έντονη ήταν η αναφορά τους, στην πρόσφατη δολοφονία του 29 χρόνου Πατρινού άνδρα. Εκείνοι που απάντησαν αρνητικά αιτιολογήθηκαν πως δεν ευθύνονται μόνο οι μετανάστες – λαθρομετανάστες για την αύξηση της εγκληματικότητας, αλλά και οι αστυνομικές αρχές που δεν τιμωρούν, και όποτε προχωρήσουν σε κάποια σύλληψη τους, ύστερα από λίγο καιρό αφήνοντάς τους και πάλι ελεύθερους, χωρίς να φοβούνται για κάποια τιμωρία τους, όπως είναι η απέλαση τους.

8.2.4 ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΧΕΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΑΠΟΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΙΣΡΟΗΣ ΞΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

ΛΥΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΟΤΑΘΗΚΑΝ	93%
ΔΕΝ ΠΡΟΤΑΘΗΚΑΝ	7%
ΣΥΝΟΛΟ	100%

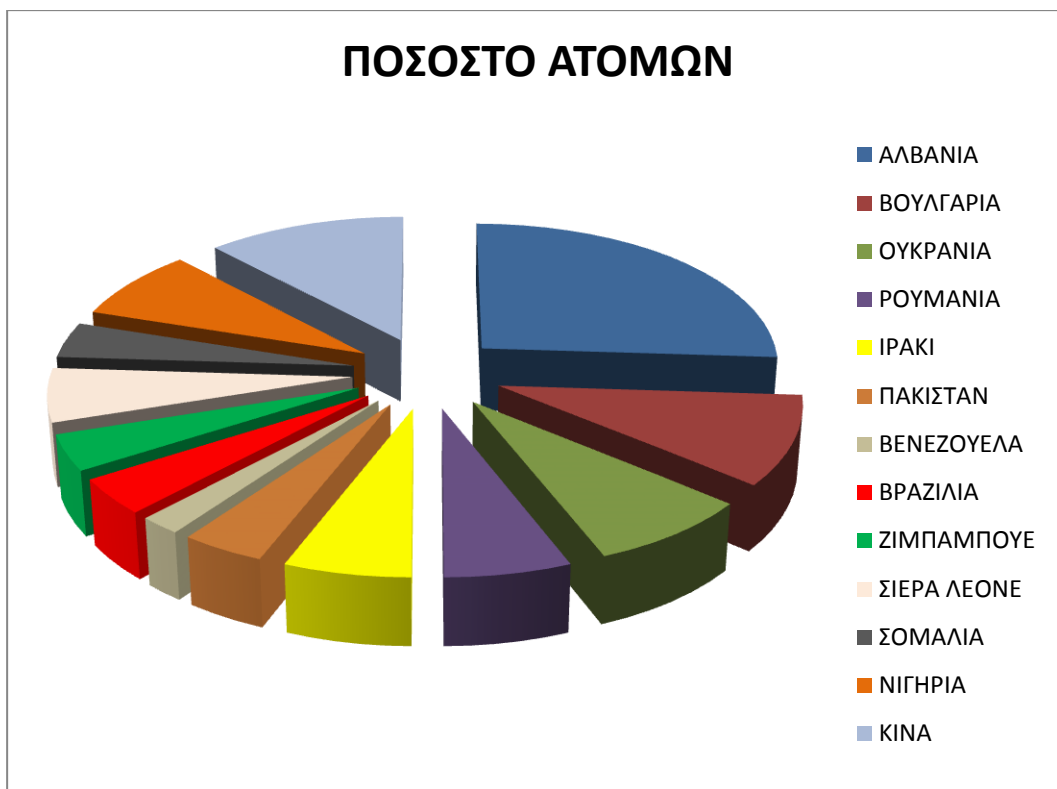

Οι ερωτηθέντες που πρότειναν λύσεις για το φαινόμενο της μεγάλης εισροής των ξένων στην Πάτρα αναφέρθηκαν αρχικά στην φύλαξη των συνόρων για να αποφευχθεί η επιπλέον εισροή λαθρομεταναστών. Μετέπειτα, να συγκεντρώσουν το πλήθος των παράνομων μεταναστών και με κριτήρια τους λόγους τους οποίους έχουν έρθει έως εδώ, αν είναι οικονομικοί να τους νομιμοποιήσουν και να κατανεμηθούν σε περιοχές όλης της Ελλάδας ανάλογα που μπορούν να απορροφηθούν επαγγελματικά και αντίστοιχα να δημιουργηθούν προγράμματα κατάρτισης και εκπαίδευσης των αλλοδαπών. Αν οι λόγοι δεν ήταν να παραμείνουν, αλλά εδώ ήταν ο προσωρινός σταθμός τους, να απελαθούν.

8.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ – ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Για το ερωτηματολόγιο που αφορά τους μετανάστες – λαθρομετανάστες, πήραμε ένα δείγμα από 50 ανθρώπους οι οποίοι χωρίζονται ως εξής:

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΛΒΑΝΙΑ	13	26%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	5	10%
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	4	8%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3	6%
ΙΡΑΚ	3	6%
ΠΑΚΙΣΤΑΝ	2	4%
ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	1	2%
ΒΡΑΖΙΛΙΑ	2	4%
ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	2	4%
ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	3	6%
ΣΟΜΑΛΙΑ	2	4%
ΝΙΓΗΡΙΑ	4	8%
ΚΙΝΑ	6	12%
ΣΥΝΟΛΟ	50	100%

8.3.1 ΠΡΩΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΑΣ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΤΕ;

ΛΟΓΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ	37	74%
ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	7	14%
ΑΛΛΟΙ	6	12%
ΣΥΝΟΛΟ	50	100%

Παρατηρείται πως ο μεγαλύτερος πληθυσμός των μεταναστών οδηγήθηκαν στην επιλογή κάποιας άλλης χώρας εξαιτίας οικονομικών δύσκολων καταστάσεων. Πολιτικοί και άλλοι λόγοι σημειώθηκαν από λίγους. Συμπεραίνουμε πως γνωρίζοντας ότι είναι δύσκολη η απόφαση της ξενιτιάς, οι οικονομικοί λόγοι υπερισχύουν λόγω δυσκολίας της επιβίωσής τους σε μεγάλο βαθμό.

8.3.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΧΕΤΕ ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ;

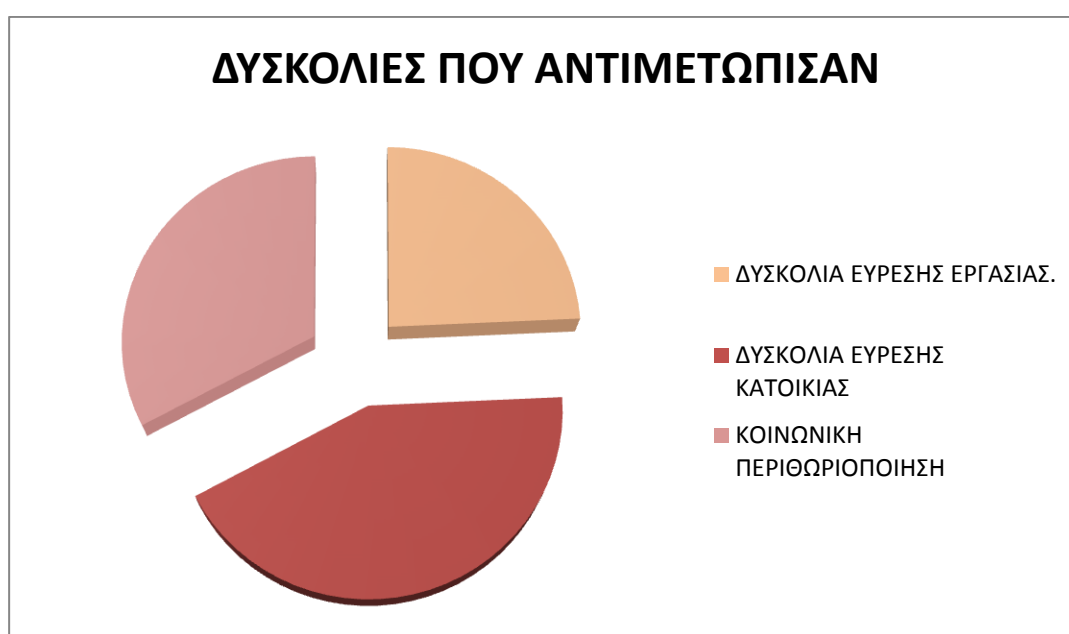
ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	31	62%
ΟΧΙ	10	20%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ	9	18%
ΣΥΝΟΛΟ	50	100%

Το ποσοστό των απαντήσεων παρουσιάζει μικρή διαφορά μεταξύ των νόμιμων και μη μεταναστών. Κάποιοι αρνήθηκαν να πουν αν κατέχουν άδεια παραμονής.

8.3.3 ΤΡΙΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

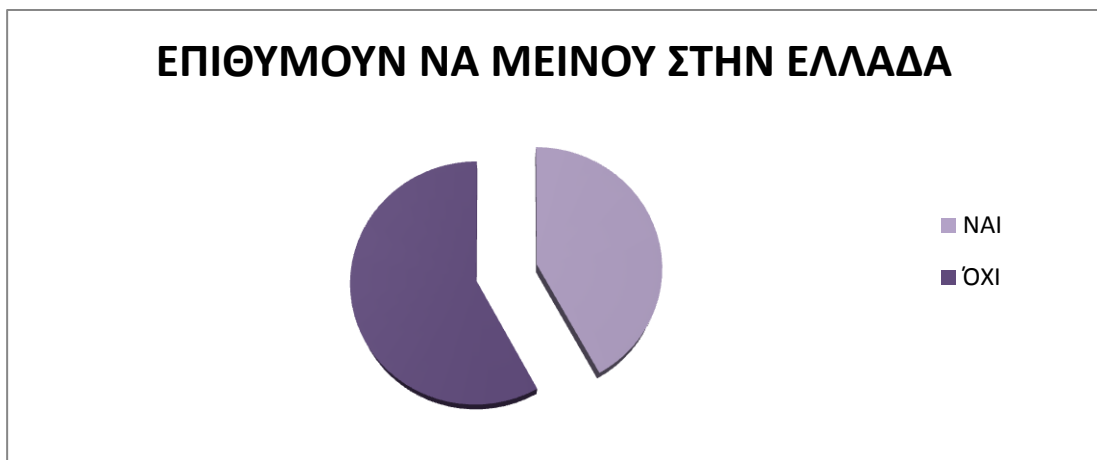
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΥΡΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	17	34%
ΕΥΡΕΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	30	60%
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ	23	46%

Πολλοί μετανάστες αντιμετώπισαν πρόβλημα αναζητώντας μια στέγη. Από αυτό πηγάζει και η κοινωνική προκατάληψη που δέχονται στην καθημερινότητά τους. Μικρότερο είναι το ποσοστό που δυσκολεύτηκαν να εργαστούν κάπου, αφού οι επιχειρηματίες κερδίζουν προσλαμβάνοντας τους.

8.3.4 ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΩΤΗΣΗ: ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ Ο ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙΤΕ ΜΟΝΙΜΑ;

	ΑΤΟΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	21	42%
ΟΧΙ	29	58%
ΣΥΝΟΛΟ	50	100%

Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες απάντησαν πως δεν επιθυμούν να παραμείνουν στη χώρα, προφανώς δεν ήταν ο τελικός προορισμός τους αλλά ένας ενδιάμεσος σταθμός που τους εγκλώβισε και που τους παρουσιάστηκαν εμπόδια για να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Λίγο λιγότεροι από αυτούς είπαν πως θα παραμείνουν στη χώρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η Ελλάδα μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ευρώπη λόγω της νευραλγικής θέσης της στα γεωγραφικά όρια της Ευρωπαϊκής ηπείρου, κοντά στη Μέση Ανατολή, στα Βαλκάνια και στην Ευρασία. Από χώρα ανεπιτυχούς ελέγχου του μεταναστευτικού φαινομένου μπορεί να μεταβληθεί σε ανερχόμενη περιφερειακή δύναμη που ανταγωνίζεται στην διεθνή οικονομία για την καλύτερη δυνατή κάλυψη των αναγκών της και προωθεί στο εσωτερικό της μια πλουραλιστική δημοκρατική κοινωνία, αντίστοιχη της πολυεθνικής και πολυπολιτισμικής κοινότητας που χτίζουμε όλοι μαζί στην ενωμένη Ευρώπη.

Η Ελλάδα όμως έχει σημαντικά αδύνατα σημεία αφού η μεταναστευτική πολιτική της είναι ανεπαρκής και μη αποτελεσματική. Θα πρέπει ως κράτος να οργανώσει την περιφρούρηση των συνόρων, να κατανέμει ορθά το μεταναστευτικό πλήθος με στόχο τη χρησιμοποίησή τους σε επαγγέλματα που θα φέρουν θετικά αποτελέσματα για την οικονομική λειτουργία του κράτους. Να αναπτύξει περισσότερα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για τους μετανάστες που να επικρατεί ο σεβασμός και η τήρηση της γλώσσας και των αξιών κάθε λαού και να γνωρίσουν και το δικό μας λαό.

Από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε στην Πάτρα, συμπεραίνουμε ότι οι προκαταλήψεις, ο ρατσισμός και η ξеноφοβία που περικλείει τους πολίτες αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό που πλήττει την πόλη με άρνηση και τους κατηγορεί για την αύξηση της εγκληματικότητας και της ανεργίας. Στην αντίπερα όχθη, οι μετανάστες – λαθρομετανάστες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, κατοικίας και στον κοινωνικό του περίγυρο. Οι περισσότεροι δεν επιθυμούν να παραμείνουν στην χώρα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι παρακάτω προτάσεις εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες, αυτές που μπορεί να υλοποιήσει η Ελλάδα και αυτές για τις οποίες χρειάζεται τη βοήθεια άλλων χωρών. Τα αίτια που οδηγούν στη μετανάστευση είναι πολλά και διαφορετικά και ξεπερνούν τις δυνατότητες μιας χώρας. Η Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αντιμετωπίζει πιο έντονα το φαινόμενο και καλείται να διαχειριστεί τις επιπτώσεις του.

Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι να δημιουργηθεί, επιτέλους, στη χώρα σοβαρή μεταναστευτική πολιτική. Δηλαδή πολιτική υποδοχής και πολιτική ένταξης των μεταναστών. Να υπάρχουν απλοί τρόποι να μπει κάποιος νόμιμα στη χώρα για να εργαστεί και να μην είναι απαγορευτική μια τέτοια διαδικασία. Επίσης να υπάρχουν συντονισμένοι και επίσημοι μηχανισμοί που θα βοηθάνε στην ομαλότερη προσαρμογή αυτών των ανθρώπων στην κοινωνία και θα κατοχυρώνουν τα βασικά δικαιώματά τους. Οι μηχανισμοί που υπάρχουν τώρα είναι λίγοι, δεν είναι κρατικοί και υπάρχει μικρός συντονισμός. Συχνά οι μετανάστες δε γνωρίζουν καν για αυτούς. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να δημιουργηθούν και επιπλέον θέσεις εργασίας σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

Να αναλάβει, επιτέλους, η Ευρώπη τις ευθύνες της. Πολλοί από τους μετανάστες που έρχονται στην Ελλάδα θέλουν να πάνε σε κάποια άλλη Ευρωπαϊκή χώρα. Συνήθως δε μπορούν γιατί οι έλεγχοι στα σύνορα και στα λιμάνια είναι πολύ αυστηροί.

Υπάρχουν όμως και πολλοί μετανάστες που θέλουν να μείνουν στην Ελλάδα, παρά τις άσχημες συνθήκες. Όπως γοητεύει εμάς η χώρα μας έτσι γοητεύει και πολλούς ξένους. Αυτοί πρέπει να νομιμοποιηθούν. Διευκρινίζοντας ότι η νομιμοποίηση είναι διαφορετική από τη χορήγηση υπηκοότητας, καθώς είναι προσωρινή και η άδεια παραμονής ανανεώσιμη. Όταν νομιμοποιηθούν, θα είναι πιο δύσκολο να καταπατηθούν τα δικαιώματά τους και πιο δύσκολο να τους εκμεταλλευτούν. Φυσικά η εκμετάλλευση δε θα εξαλειφθεί, αλλά αν δημιουργηθούν παράλληλα οι κατάλληλοι μηχανισμοί στήριξης θα μειωθεί. Επίσης, όταν νομιμοποιηθούν θα πληρώνουν όλοι εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία και φόρους. Με βάση το νόμο, για να ανανεωθούν οι άδειες παραμονής πρέπει οι μετανάστες να έχουν εκπληρώσει κάποιες υποχρεώσεις τους.

Να αντιμετωπιστούν, με τη βοήθεια της Ευρώπης, τα κυκλώματα λαθρεμπορίας μεταναστών. Σε αυτά τα κυκλώματα συμμετέχουν και πολλοί Έλληνες. Επίσης αντίστοιχα πρέπει να αντιμετωπιστούν σοβαρά και τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος μέσα στη χώρα τα οποία, συνήθως, ηγούνται Έλληνες και εκμεταλλεύονται κάποιους μετανάστες. Φυσικά δε συμμετέχουν όλοι οι μετανάστες σε τέτοια κυκλώματα, μόνο λίγοι. Αυτό το ζήτημα που αφορά μια μειοψηφία μεταναστών χρησιμοποιείται πολύ συχνά από πολλούς για να χαρακτηρίσει λανθασμένα το σύνολο των μεταναστών, αγνοώντας παράλληλα τη συμμετοχή των Ελλήνων.

Αυτές είναι κάποιες προτάσεις για το ζήτημα της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Το να στοιβάζονται τους μετανάστες σε καινούρια κέντρα κράτησης σε απάνθρωπες συνθήκες σίγουρα δεν είναι λύση. Εκτός από τους ανθρωπιστικούς λόγους, το μέτρο αυτό είναι προσωρινό και αντιπαραγωγικό, σε καμία περίπτωση δεν αποθαρρύνει τους νέους μετανάστες. Η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει ιδιαίτερα τη χώρα μας, λόγω θέσης, οπότε πρέπει να αναπτυχθεί μια πολιτική που να διαχειρίζεται το ζήτημα συνολικά και σε βάθος χρόνου.

Σε καιρό κρίσης είναι λογικό το κράτος να λειτουργεί με καθυστέρηση και όχι ολοκληρωμένα, για όλους. Όμως το ζήτημα της μετανάστευσης προϋπήρχε της κρίσης και ποτέ ως τώρα δεν έγινε σωστή διαχείριση του θέματος. Όπως απαιτείται η σωστή διαχείριση όλων των υπόλοιπων ζητημάτων, έτσι πρέπει να απαιτείται και η διαχείριση του συγκεκριμένου, για τους σωστούς λόγους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αμήρα, Α. (1980) «Κοινωνικό - οικονομικά χαρακτηριστικά και κίνητρα μεταναστεύσεως των Ελλήνων επιστημόνων που επαναπατρίστηκαν την περίοδο 1960-1971», *μετανάστες στην Ελλάδα, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* σελ: 225-230.
2. Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (Επιμ.) (2001) *Νομικές και Κοινωνικοπολιτικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
3. Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη, Γ. (2001) *Οι πολιτικές ρυθμίσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα: Παπαζήσης.
4. Βγενόπουλος, Κ. (1998) *Πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική αγορά εργασίας*, Αθήνα: ΕΚΕΜ.
5. Γιάννη, Μ. (2004) *Η σημασία της μετανάστευσης*, Αθήνα: Πατάκη.
6. Γκίκας, Σ. (1994) *Κοινωνικά Προβλήματα*, Αθήνα: Σαββάλας.
7. Δημάκη – Λαμπίρη, Ι.(1998) *Για μια παιδεία εναντίον των άμεσων και έμμεσων διακρίσεων ανάλογα το φύλο, την φυλή, την θρησκεία, την εθνικότητα ή άλλα χαρακτηριστικά, Συλλογικό Έργο, Μετανάστες, ρατσισμός και Ξενοφοβία. Ελληνικές Εμπειρίες διακρίσεων*, Αθήνα: Σάκουλας.
8. Δραγωνά Θ.,(1997), *Όταν η εθνική ταυτότητα απειλείται: ψυχολογικές στρατηγικές αντιμετώπισης -Τι είν' η πατρίδα μας; Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
9. Καβουνίδη, Γ. (2002) *Τα χαρακτηριστικά των μεταναστών*, Αθήνα: Σάκουλας.
10. Μαρβάκης, Αθ., Παρσανόγλου, Δ., Παύλου, Μ. *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
11. Μουσούρου, Λ. (1990) *Μετανάστες και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, Αθήνα: Gutenberg.
12. Μουσούρου, Λ. (1990), «Οικογένειες και μετανάστευση: προβλήματα και προβληματική», *Εκλογή*, (87), σελ: 147-153.
13. Μικράκης, Α. (1998) *Εμείς και οι άλλοι, οι διαφορετικοί, οι ξένοι. Η σύγκρουση στο συμβολικό πεδίο- Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός* Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα: Εξάντας
14. Γκότοβος, Α.(2002) *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

15. Δαμανάκης, Μ. (1989) *Μετανάστευση και εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
16. Βακαλιός Α., Γιώργος & Κώστας Δαρδανός (1997) *Το πρόβλημα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στη δυτική Θράκη*, Αθήνα: Gutenberg .
17. Μάρκου, Γ. (1997) *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Παν/μιο Αθηνών.
18. Παπαδοπούλου, Δ. (2006), *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία*, Αθήνα: Gutenberg .
19. Hjern, M.(2004), «Defending Liberal Nationalism. At what cost?», *Journal of Ethnic and Migration Studies*
20. Mosse G.L.(1995), «Racism and Nationalism», *Nations and Nationalism* ,
21. Mummenday, A.(1999), Ξένοι στο κάτοπτρο των κοινωνικών προκαταλήψεων, Γαλάνης Γ.Ν., Moser Η.(επίμ.), *Εισαγωγή στην Πολιτική Ψυχολογία. Σύγχρονες τάσεις στη διεθνή έρευνα*, Νομικός Μ.Δ. (μτφ.), Αθήνα: Παπαζήση.
22. Κούτρα, Κ. (2007) *Σημειώσεις Μαθήματος διαπολιτισμικής Κοινωνικής Εργασίας* Ηράκλειο.
23. Taguieff Pierre – Andre (1998), *Ρατσισμός*, Σπανός Γιώργος, Αθήνα: Τραυλός.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ:

1. ΑΧΑΪΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2010.
2. ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΣ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ 20011, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΕΩΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ:

1. <http://antibaro.gr/node/2555> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 17/3/2012)
2. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%A0%CE%AC%CF%84%CF%81%CE%B1> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 17/3/2012)

3. <http://www2.enthesis.net/index.php?news=737> (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 25/2/2012)
4. http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTE_YSHS/index.htm (ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 23/12/2011)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΤΡΙΝΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ.

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

ΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΑΠΟΦ. ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ:

ΑΠΟΦ. ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: ΑΠΟΦ. ΛΥΚΕΙΟΥ:

ΑΠΟΦ.ΤΕΙ: ΑΠΟΦ.ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ:

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η: ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ -
ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

ΘΕΤΙΚΑ: ΑΡΝΗΤΙΚΑ:

ΑΛΛΟ: _____

ΓΙΑΤΙ: _____

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΑΥΞΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

ΑΛΛΟ: _____

ΓΙΑΤΙ: _____

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

ΑΛΛΟ: _____

ΓΙΑΤΙ: _____

ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η: ΕΧΕΤΕ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΚΑΠΟΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΙΣΡΟΗΣ ΞΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;

ΝΑΙ: ΟΧΙ:

ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΙΑ:

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ -
ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ
ΠΑΤΡΑ**

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΘΕΜΑ: Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ.**

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ: _____

**ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η: ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΣΑΣ ΟΔΗΓΗΣΑΝ ΝΑ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΤΕ;**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ: **ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ:** **ΑΛΛΟΙ:**

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: ΕΧΕΤΕ ΑΔΕΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ;

ΝΑΙ **ΟΧΙ** **ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ**

**ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;**

ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΕΡΓΑΣΙΑ;

ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΕΥΚΟΛΑ ΣΤΕΓΗ;

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΣΗ;

**ΕΡΩΤΗΣΗ 4^η: ΕΙΝΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ Ο ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙΤΕ ΜΟΝΙΜΑ;**

ΝΑΙ: **ΟΧΙ:**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ!